Reino Sepp.
Högholmsgränd. 31.
127 46.

EESTI PÄEVALEHT
ESTNISKA DAGBLADET
KOLMAPÄEVAL, 28. jaanuaril 1976 Nr. 6 (4096)

13 000 kr. kultuuri ala stipendiumideks

Igal aastal toimub jaanuari lõpus seoses Eesti Kultuuri Koondise aastapäeva tähistamisega ka koondise juures tegutsevate sihtasutuste ja fondide stipendiumide väljaandmine noortele ja kultuuriorganitele, samuti kultuuriauhinna määramine. Kultuurikoondise juures tegutsev Kultuurifondi juhatus on ühtlasi zhüriiks. Tänavu jagati välja kokku 13.000 krooni, kusjuures kultuurikoondise Raamatuaasta laureaadiks valiti luuletaja Kalju Lepik, kes sai 2000 kroonise auhinna.

Suurimaks kultuuritegevuse toetajaks noorte hulgas on Els Kaljot-Vaarmani Sihtasutus, milline jagab stipendiume muusika ja teatri alal. Sihtasutuse kapitalist anti tänavu stipendiume kr. 6.500:— ulatuses.

Kolm Els Kaljot-Vaarmani stipendiumi à 500 krooni läksid noortele lauluõpilastele: Mart Jürisoo, Andres Grosenius ja Hillar Loor. Viis stipendiumi anti viiuldajatele — kõik EKK viiuliringist, kus neid juhatab ja õpetab Alfred Pisuke. 750:— kr. määrati Rein Aksbergile ja Martin Kroonile, 500 kr. Mirjam Hagarile, Irene Huvelile ja Marita Hubellile.

Klaveri alal läks stipendium Torontosse noorele lootustäratavale kontsertpianistile Hillar Liitojale, kes saab 1.000 krooni. **Järg 7**

Visnapuu auhind Jakobile

NEW YORK (VES) — 24-ndat korda anti välja Henrik Visnapuu nimeline kirjandusauhind. Zhürii, kuhu kuuluvad mag. phil. Mall Jürma (esimees), dr. Viktor Köressaar, dr. Felix Oinas, luuletaja Aleksis Rannit ja kirjandusloolane Eti Sirg, otstas auhinna anda tänavu novellikogu "Suvekodumaa" autorile Katrin Jakobile. Autor kasutab pseudonüümi, mille taha kuuldavasti peitub Livia Oras, prof. Orase abikaasa.

Novellizhanr nõuab tihedat ja keskendatud käsitlust, millega autor zhürii arvates on hästi toime tulnud. Motiveeringus tõstetakse m.h. esile ka seda, et autor esmakordselt eesti kirjanduses kirjeldab USA lõunaosariigi Floriida neegrite müstilist maailma ja tavasid. Tema novellides ristuvad illusoorne mineviku kodumaa ja Ameerika tänapäev.

Zhürii vaatles auhinnakandidaatidena veel kolme romaani, 2 luuletuskogu ja viit memuaarteost.

Visnapuu-auhindu on välja antud autoritele kõikides maades, kus neid tegutseb. Kuna Rootsis ja Kanadas on olemas kohalikud auhinnad, siis on ka Visnapuu-zhürii viimastel aastatel püüdnud eelistada USA-s elunevaid kirjanikke. Ka seekordne laureaat eluneb USA-s.

Visnapuu nim. Fondi auhind on rohkem kui ühel korral läinud Bernard Kangrole, Marie Underile, Ants Orasele, Harri Asile. Peale nende on nim. auhinna saanud Ella Ilbak, Arved Viiriaid, Liina Reiman, Karl Ristikivi, Valev Uibopuu, Pedro Krusten, Elin Toona, Helga Nõu, Asta Willmann, Aleksis Rannit, Ivar Ivask ja Herbert Salu.

Auhinna suurus on kõikunud vastavalt toetuste laekumisele 150 kuni 350 dollarini, viimastel aastatel on see püsinud kahesaja dollari piires.

Hõimude kohtumine sõpruses ja laulus

(Foto Trummer).

Esineb Helsingi Kansalliskuoru, juhatab Tuulikki Närhinsalo.

Äsjane Stockholmi Eesti Meeskoori kontsert kujunes soomlaste Kansalliskuoro osavõtu tõttu tõeliseks hõimupeoks. Publik võttis hõimukoori vastu erilise südamlikkusega ja Kansalliskuoru tütarlapselikult noorel, ent kindlakäelisel ja muskaalsel juhil Tuulikki Närhinsalol tuli anda üha lisapalasid. **Järg lk. 7**

Kansalliskuoro esimees Asko Parviala dekoreeriti Meeskoori sõpruspärgiga, mille annab üle koori esimees Rein Tubin. Nendest vasakul abiesimees Viktor Marvet. Kes meeskoori uus dirigent Eduard Tubin ja lahkuva koorijuhi Lembit Leetmaa abikaasa. (Foto Trummer).

Kellele annab oma hääle välismaalane?

Rootsi erakonnad on pönevil, kuidas mõjub omavalitsusvalimistele hääleõiguse andmine mitterootsi kodanikest sisserändajatele. See on uus eksperiment kogu maailma ulatuses ja rootsi poolel alustatakse varakult vastava selgitusega. Invandrarverketi ajakiri "Ny i Sverige" korraldas laudkonnavaidluse sisserändajate hääletamise küsimuses Tööturuvalitsuse sisserännuküsimuste eksperdi ja end. Invandrarutredningi sekretäri Jonas Widgreni ja Statistiska Centralbyrå rahvastikustatistika eksperdi Alur Reinansi vahel, kellest ka viimane on töötanud sisserändajate- ja vähemuste küsimuste eksperdina. Muide on mõlemad töötanud ka hääleõiguse reformi kallal. Widgren on sotsiaaldemokraat, Reinans folkpartist.

Reinans on vastanud küsimusele, kas Rootsis võiks tekkida võimalusi mingiteks "rahulolematuse-erakondadeks" Taani kurikuulsa Glistrupi partei eeskujul, et risk on olemas ja üsnagi suur. Seda eriti kommuunides, kus uued valijad ei oma tulemusele mingit tähtsust ja kus selle tõttu olemasolevad erakonnad ennast eriti ei pinguta, et lahendada võimalikku rahulolematust sisserännugruppides.

Sellistes oludes võivad sisserändajad kujunedavaid hääletüüdmisobjektideks, kusjuures lubadused jäävad hägusateks.

Teiselt poolt võib aga hääleõigus aidata kaasa sisserändajate probleemide lahendamiseks nendes kommuunides, kus nad on valimistulemuses olulised. Reinans on toonud näiteks Surahammari, kus 13 protsenti valijaist on välismaalased, enamikus soome rahvusest.

Soomlased on taotlenud soomekeelset õpetust koolis, kuid omavalitsuse sotsiaaldemokraatlik enamus on olnud selle vastu.

Järg lk. 7

Expressen: Vene rikub kokkulepet

Rootsis üldtuntuks saanud vene kargur Valentin Agapov on nüüd efektiivselt ära lõigatud kõigist kontaktidest perekonnaga, teatab rootsi ajakirjandus. Jõuluõhtust peale ei ole Agapov ja tema juriidiline esindaja saanud enam telefonilist kontakti tema abikaasa Ludmillaga Kaliningradis Moskva lähedal.

Katsetati 18 korda, kuid ükski tellitud kõne ei viinud ühenduseni, mis tähendab seda, et KGB on ühendused ära keelenud. Stockholmis tegutsev Agapovi-komitee ja selle sõsarorganisatsioon Malmös protesteerisid selle vastu N. Liidu suursaadikule saadetud telegrammis, milles nõutaksevaba reisi perekonnale.

Rootsi telefoni kaugjaam sai igal katsel Moskvast vastuse, et "abonnent ei ole kättesaadav". Ja kättesaamatuks ongi Ludmilla Agapov jäänud 24. detsembrist peale. Kirjavahetus on katkestatud juba sügisest saadik. Ilmselt ei lasta ka naist sealt poolt helistada, sest ühtki kõnet ei ole tulnud.

Järg lk. 7

Valentin Agapovil, kes võitleb perekonnaga taasühendamise eest, on KGB katkestanud kõik kontaktid.

Tere tulemast "Mikumärdi" etendustele!

EPL Kolmapäeval, 28. jaanuaril

HÄDAKISA

Nõukogude parteileht Pravda avaldas 13. jaanuaril pika artikli pealkirjaga "Vastupidi pingelanguse huvidele". Artikli autor Aleshin ütleb alguses, et juba üle kahekümne aasta lähevad Saksa Liiduvabariigi ja mõnede muude lääne-Euroopa maade territooriumilt eetrisse vaenulised, provokatsioonilised nõukogudevastased saated vene ja N. Liidu teiste rahvaste keeltes. Sellega tegelevad raadiojaamad "Vabadus" ja "Vaba Euroopa", s.o. Liberty ja Free Europe. Mõlema iseloom olivat ühisugune: nimelt "informatsiooni" sihilik väljavalimine, valed teadaandes, lausa laimamine, sotsialistliku korra kurjade vaenlaste propaganda.

Kahjuks pidavat nentima, üteldakse edasi, et säärane tegevus laieneb jatkuvasti. Möödunud aastal avasid "Vabaduse" peremehed veel kolm kanalit saadeteks. Et tegemist oli eesti, läti ja leedu rahvastele määratud saadetega, sellest minnakse Pravda artiklis vaikides mööda, kuigi see on avalikkusele ammugi teada. Selle asemel püütakse ingejatele selgeks teha, nagu poleks "Vabaduse" ja "Vaba Euroopa" raadiosaadetes midagi tegemist "vaba informatsiooniga" ja "ideede vahetamisega", kuna mõlemad teenivat peamiselt ideoloogilise öönestamise ja spionaazhi huvisid.

Siitpeale katsutakse Pravda artiklis mõlemaid raadiojaamu Münchenis lihtsalt tembeldada USA keskluure agentuuri CIA organiteks, mida ajajooksul olevat püütud mitmeti moondada. Kõigist keerutamistest hoolimata olevat Liberty ja Free Europe siiski jäänud CIA huvides töötavateks luure ja propaganda aparaatideks. Selles ühenduses vaadeldakse Pravdas ka mitmesuguseid teisi organisatsioone Münchenis, Roomas ja Pariisis, pidades nende ühiseks nimetajaks katset varjata nende ühistegevust kavakindla öönestustöö korraldamisel N. Liidu vastu. Peasüüdlasteks kõiges selles kurjas on Pravda arvates siiski Liberty ja Free Europe, eriti esimene neist, keda viimasel ajal olevat pidevalt täiendatud uute kaadritega.

Kaastööd temale tegevat "aktivistid" mitmesugustest valge-emigrantide, nõukogudevastaste ja natsionalistlike organisatsioonide hulgast. Ometi olevat märgata, et nii peremeestel kui nende käsilastel tulevat päevastpäeva ikka rohkem pead murda, kust veel abi saada. Lootusrikkalt vaadatakse Pekingile, kust üha rohkem saab kuritahtlike nõukogudevastaseid propagandapalasid. Liberty olevat aga sunnitud silmas pidama üldist rahvusvahelise kliima soojenemist ja kohandama sellele oma tooni, arvab Pravda. Kui varem "üldistes juhendites" nähti ette "kehtiva süsteemi muutmist N. Liidus, siis nüüd püütakse vältida otseseid önnestusaktsioone. Selle asemel kriipsutatakse nüüd alla "nõukogude elu varjukülgi", ikka ja jälle mäletsetakse "negatiivseid nähteid, et kuulajad ise teeksid vajalikke järeldusi.

Olevat selge, üteldakse Pravdas, et seda ei saavat hinnata teisiti kui rahvusvahelise õiguse, UNO põhikirja ja üleeuroopalise nõupidamise sõlmitud kokkulepete jämedat rikkumist. Pravda tsiteerib Euroopa julgeoleku ja koostöö konverentsi lõppdokumendis allakirjutatud kohustust osavõtnud riikidele "hoiduda igasugusest vahelesegamisest, otseselt või kaudselt, individuaalselt või kollektiivselt, teise asjaosalise riigi sisemistesse või välistesse asjadesse, mis kuuluvad selle riigi kompetentsi". Pravda lisab, et selles dokumendis keelustatakse otseselt ka önnestav tegevus, millega tegelevat CIA raadiokeskused Saksa Liiduvabariigi pinnal.

Pravda leiab lõpuks, et Liberty ja Free Europe tegevat tööd, mis ei ole kooskõlas Helsingis allakirjutatud üleeuroopalise nõupidamise lõppdokumendiga. Ühendriikide teatud asutuste kaastöö mõlemate raadiojaamade ideoloogilise önnestustöö ja luuretegevuse jatkamisel, samuti kui säärase tegevuse lubamine Saksa Liiduvabariigi poolt olevat nii nõukogude kui rahvusvahelise avaliku arvamise veendumuse kohaselt muutunud üha rohkeä väljakannatamatuke nende printsiipide valguses, mis Helsingis kirja pandi. Jäävat ainult küsida, millal tehakse lõpp sellele?

Nõnda kõlab Pravda tervelt kuus veergu pikk artikkel, mille tähtsamad osad on käesolevalt lühidalt kokku võetud. Tegemist on ilmselt hädakisaga, mida Pravda püüab moondada tõe ja õiguse otsimisega. Et Pravda ise seejuures jääb tõest ja õigusest täiesti maha, pole raske näha. Kremli peamees Brezhnev on teatavasti korduvalt kinnitanud, ka pärast Euroopa julgeoleku- ja koostatöökonverentsi lõppemist, et ideoloogilise võitluse seisukohast pole midagi muutunud ja see käib endiselt edasi. Teiseks on teada, et ka inimeste, ideede ja informatsiooni liikumisel üle riigipiiride pole olukord muutunud paramaks. Inimõiguste rikkumine N. Liidus jatkub endiselt, nagu sellest kõnelevad värskemadki andmed. Teisitimõtlejate tagakiusamine kestab vanaviisi, hoolimata Helsingis allakirjutatud dokumendist. Raadiojaamad Liberty ja Free Europe seisavad ainult tõe ja õiguse teenistuses. Pravda möönab ise, et nõukogude elus on "varjukülgi", milledest aga Nõukogude võimud ise vaikivad ja mida nad meelsasti maha salgaksid. Ei pea ka unustama, et N. Liidu omad raadiojaamad otsivad hoolsasti varjukülgi läänemaailmast, et neid siis veel üles puhuda ideoloogilise võitluse huvides. Kui Pravda nüüd tõstab hädakisa, siis otsib ta ainult päästeröngast lootuses, et võibolla läheb veel korda läänemaailma uuesti petta.

A.K.

• Leinateated

Eestis suri märtsis 1975 Viktor Meidla.

Melbourne'is Austraalias suri 16. detsembril 1975 Konstantin Kirst, sünd. 21. oktoobril 1918 Kuressaares.

Eestis suri 18. jaanuaril Juhan Karro.

Guelphis Kanadas suri 3. jaanuaril Aleksander Peepre, Guelphi ülikooli kehakasvatuse professor, sünd. 12. märtsil 1912.

"Rästikuid" ja teisi veskijärvelasi.

"Rästikud" olid Veskijärvel

Nädalavahetusel 10/11. jaanuaril toimus Stockholmi skautide Rästiku salga matk Veskijärvele. Pendelrongiga Stockholmist Gnestasse, kust pärast provianteerimist läks mõnus jalamarss Veskijärve suunas – varustatud hea tujuga ja lauldes. maastik oli lumine, ilm selge ja kaunis.

Veskijärvele jõudnult algas töö küttepuude valmistamisega, et maja soojaks teha. Saun ja köök olid juba soojad, sest enne "rästikuid" olid saabunud mõned talgulised, kes omakorda puid olid saaginud.

Õhtul, kui maja oli soe, käidi saunamõnusid nautimas. see võttis laulu lahti ja tegi hea isu. Pärast vesteldi toas küdeva kamina ees kuni magamaminekuni. Teine päev kulus korrastustööle.

USSIKUNINGAS

• Kohalik elu

GÖTEBORG

Naisringi koosolek

Göteborgi Eesti Seltsi Naisringi aasta-peakoosolek toimub pühapäeval, 1. veebruaril kell 15 Eesti Majas, Drottninggatan 27 Seltsi ruumides. Teretulemast kõigile!

STOCKHOLM

EK Naissektsioon

E.K. Naissektsiooni ettekandeõhtu liikmetele ja nende külalistele peetakse neljapäeval, 5. veebruaril kell 17.00 Jakobi kirikuku kogudusesaalis, Malmtorgsgatan 5.

Õhtu motoks on tsitaat B. Kangro luuletsüklist "Veebruar": "Sa oled sündinud külmal karmil talvel, kesk vingeid põhjatuuli, Vabarik". Vastavalt motole on koostatud selle õhtu kava: pr. Mare Leet kannab ette luuletusi ja kõne on Renate Kaasikult.

Teatame ühtlasi, et Eha Kohhi juhatusel korraldatav dekoratiivsete võõde ja paelte kudumise kursus algab neljapäeval, 29. jaanuaril kell 17.00 Eesti Majas, Eesti Komitee ruumides. Arvo Mägi alustab uut õpiringi tesipäeval, 3 veebruaril kell 17.00 Eesti Majas, Eesti Komitee ruumides teemal "Teaatri ajalugu".

Liikmeteõhtust osa võtta soovijail palume endid registreerida järgmiste juhatuseliikmete juures: Siiri Kandre, telef. 49 68 58, Henriette Perlitz, telef. 749 05 95, Ella Priunka, telef. 47 79 81 kuni kolmapäevani, 4. veebruarini.

STOCKHOLM

JR 200 Sõprusühing

JR 200 Sõprusühingu korraline üldkoosolek toimub laup., 7. veebruaril Stockholmi Eesti Majas algusega kell 15. Pärast üldkoosolekut toimub samades ruumides algusega kell 18.00 traditsiooniline õhtusõök/koosviibimine, millega tähistatakse JR 200 32. aastapäeva ja JR 200 Sõprusühingu 22. aastapäeva. Koosviibimisele on oodata ka külalisi Soomest. Kavas on muu seas päevakohane ettekanne.

Kõik relvavennad ja nende külalised on teretulnud! Registreerimist toimetavad: Rein Puusepp tel. 0758/1 48 41, Lembit Ignats tel. 08/88 14 47, Elvo Loosme tel. 08/766 13 35.

Ühenduses üldkoosoleku ja koosviibimisega paneb Olev Mikiver välja oma kunstitöid, muu hulgas ka vastvalminud linoollõigete seeria soomepoiste sõjatee ainetel.

STOCKHOLM

Kubu gümnaasiumi kokkutulek

Hans Kubu gümnaasiumi endiste õpilaste koosviibimine toimub pühapäeval, 1. veebruaril kell 13.00 Stockholmi Eesti Majas, Wallingatan 34 – I Osavõtust palutakse teatada hiljemalt 29 jaanuariks Ellen Meerik'ule telefonil 7 55 7006.

Tere tulemast kooliõed!

Eva ja Tõnu Liivrand'il sündis Danderydis poeg.

Peter Treffner ja Elli Tukk abielluisid Sydneys, Austraallas.

Karl Puldak, ins.mag. ja end. Tallinna tehnikaülikooli õppejõud, tähistas USA-s Kansas Citys oma 75-nõat sünnipäeva. Ta on USA-s töötanud elektrijõujaamade projekteerijana pensineerimiseni.

Rudolf Sokk, eesti arst Howelis, New Jersey osariigis, tähistas oma 70-ndat sünnipäeva, Kodumaal oli ta viimati Ambla jaoskonnaarstiks. Tegi läbi Moero hukkumise põgenemisel, kuid päästeti koos perekonnaga. Töötas arstina Saksamaal ja USA-s pensionile minekuni.

Ilmar Rätsep, tsivillinasener USA aatomenergia komitees, kes hiljuti oli rakendatud USA Marsi-projekti juures, viibis aastavahetusel koos perekonnaga Rootsis sugulasi külastamas.

800 miljonit analfabeeti

NEW YORK (VES) – UNO vastava komisjoni (UNESCO) andmetel on praegu maakeral 800 miljonit kirjaoskamatut, kellest umbes 2/3 moodustavad naised. Selle statistika aluseks on võetud töik, et iga isik, kes on saanud 15-aastaseks ja ei oska lugeda ega kirjutada, loetakse kirjaoskamatuks.

UNESCO avaldise kohaselt on naiste arv, kes ei oska lugeda ega kirjutada, viimase 10 aasta kestel pidevalt tõusnud. Käesoleval aastal kirjaoskamatuse sümpoosionil Iraanis Shahi õde printsess Ashrav Pahvlevi istungi avamisel märkides kirjaoskamatute naiste kiiremat tõusu kui meeste juures andis mõista, et naiste kirjaoskuse tõus viib neid emantsipeerumisele, mida paljudes kohtades hästi ei nähta, sest kirjaoskus on oluline tegur naiste iseteadvuse tõusul.

Mõnedes maades tiitarlapsed pole saadetud kooli, on pandud varakult mehele ja oma elu suurema osa nad pühendavad rasedusele ning tööle.

Austraalia Eesti Päevad rahvuslik manifestatsioon

ADELAIDE (MK) – IX Eesti Päevad kujunesid oodatult Austraalia eestlaskonna kõigi aegade suurimaks rahvuslikuks sündmuseks, mida kahtlematult põhjustas siinse maa viimased poliitilised muudatused, millest iga rahvuslikult mõtlev eestlane andis oma panuse. Teiseks tõi suuri rahvahulki kokku Eesti Päevade hea korraldus ning populaarse Toronto koorijuhi Roman Toi isiklik osavõtt päevade ceskavalisest osast.

Eesti Päevadest võttis rohkesti osa külalist ülemere maadest, nende hulgas Austraalia eestlaste esindaja Ülemaalimses Eesti Keskmõukogus – Mäido Kari ning I Ülemaalimsete Eesti Päevade üldjuht Torontost – Robert Kreem. Viimane oli Eesti Päevadele tulnud 25 liikmelise grupi organiseeriaks ja juhiks. Helilooja Roman Toi saabus Austraaliasse mõned päevad varem, et ettevalmistada oma helitööde kontserti, mis kujunes erakordseks muusikaliseks sündmuseks Eesti Päevade üldkavas.

Adelaide raekoja lipuvardas lehvis Päevade puhul meie rahvusliipp, mis oli sagedaseks ülesvõtteobiektiks mööduvate turistide kui ka oma inimeste poolt. Raekoja avaras ja haruldaselt hea akustikaga saalis toimusid ka Eesti Päevade kaks kontserti.

Kõikidest üritustest oli osavõtt rohkearvuline. Rekordarvu saavutas võimlejate ning rahvatantsijate vabaõhu ettekanded Norwoodi sporditväljakul.

Eesti Päevad algasid 26. detsembril kell 7 õhtul Poola Maja mugavas saalis vastavate sõnavõttude ning tervitustega. Päevade üldjuht Villy Reinpuu kinnitades IX Eesti Päevade märgi lipuvardasse ütles, et selle märgi kinnitan töötusega jääda truuks eestlusele, töötada ja võidelda mele maa ja rahva ning meie kultuuri säilitamise eest täna, homme ja igavesti.

Päevad avas Austraalia Eesti Seltside Liidu esimehe M. V. Ots, kes oma sõnavõtus kutsus üles meie noori haridiasi ühinema nende eelkäijate rahvusliku tegevusega ning edasikandma mele maa vabadusvõitlust.

Kuna Eesti Päevade ürituste kava oli äärmiselt tihe ja tegevus toimus igasugustel aladel, siis igalühel oli kusagile rutt, et olla õigeks ajaks kohal, oli see siis peaitvaataja või üritustega tegelev.

Eesti Päevad lõppesid suurkontserdiga 30. detsembril Adelaidei raekoja saalis, kus esinesid peale nais-, mees-, ja ühendkooride veel noorte koor, milline sai erilise tähelepanu osalliseks. Kontserdil viibisid külalistena ka L. Austraalia osariigi parlamendiliikmeid ja ametikandjaid. Nende poole pöördus ingliskeelse kõnega Eesti Päevade lõppsõnu öelides päevade üldjuht Villy Reinpuu ning järgmiste Eesti Päevade asukoha – Sydney Eesti Seltsi esimees Tiiu Kroll. Viimase hoogne ja sisukas sõnavõtt kutsus esile korduvalt elavaid aplause.

Lõppkontserdile n.n. laulupeole järgnes vana-aasta õhtul Adelaide Eesti Seltsi poolt korraldatud vana-aasta ball Centennial Hall'i suures ballisaalis. Osavõtjaid sellest võis arvata kaugelt üle tuhande. Külaliste hulgas viibis ka osariigi peaminister Dunstan, kes balli avamisel ning uueaasta saabumisel korduvalt avaldas oma lugupidamist ja pooleholdu meie rahvusgrupile.

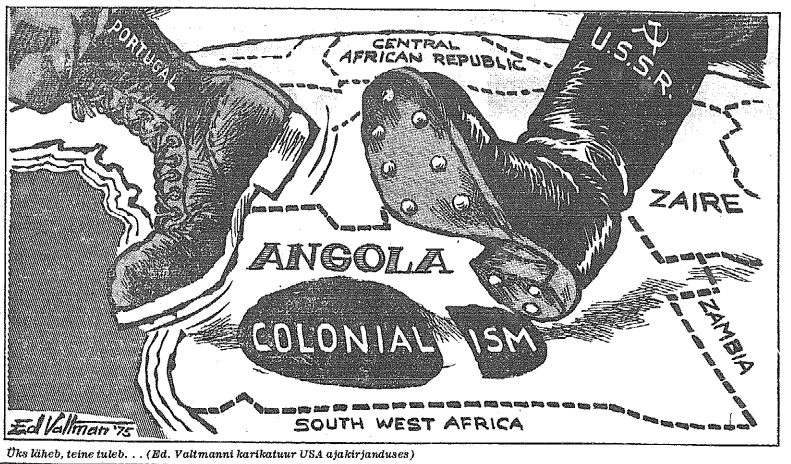
Tallinnas suri 23. detsembril Pauline Bürger, sünd. 21. detsembril 1886 Järvamaal.

Woodstockis Illinoisi osariigis suri 1. jaanuaril Aleksander Palumäe, VR 11/3, sünd. 29. juunil 1901.

Huntsville'is Kanadas suri 25. detsembril dipl. ihs. Edward John Poola, sünd. 10. augustil 1900 Pärnus.

Võrus suri 28. detsembril Gustav Piir, sünd. 2. sept. 1887 Strugis, Venemaal.

EESTI PÄEVALEHT
Estniska Dagbladet
Peatoimetaja Juhan Kokla
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.)
Arvi Moor
Toimetus ja talitus:
EESTI MAJAS Stockholmis:
Wallingatan 32, 1 tr.
Postiaadress: Box 667
101 29 Stockholm 1
Telefon 21 84 46
Toimetaja Esklistunas Jüri Aus
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,
631 02 Eskilstuna, tel. 016/14 77 72
Tellimispostgiro nr. 15 67 70-0
Kuulutusarvete postgiro 60 59 00-0,
Eesti Päevaleht Förlags AB,
Stockholm
Tellimishinnad:
Aasta ..... kr. 215:–
Termin (4 kuud) ... kr. 80:–
Kuu ..... kr. 21:–
Väljaandja EESTI PÄEVALEHT FÖRLAGS AB
Trükkija: Eskilstuna-Kuriren
Tryckeri AB Eskilstuna 1976

Üks läheb, teine tuleb. . . (Ed. Valtmanni karikatuur USA ajakirjanduses)

Valev Uibopuu:

Eesti keele perspektiive seoses ülikoolireformiga

Rootsi järjekordse ülikoolireformi — populaarselt nimetatud ka U 68 — kõlblikkusest või mittekõlblikkusest ei ole enam mõtet rääkida, sest Rootsi riigipäev on selle kinnitanud ja ülikoolid üle maa on juba selle etapiviisilisele elluviimisele rakendunud. Küsimus võib olla ainult selles, kuidas reform mõjustab üksikute ainete tulevikku ning kuidas reformi põhimõtteid meid huvitava aine, s.o. eesti keele huvides paremini ära kasutada.

Üheks peapõhimõtteks reformi juures on õppeainete senisest veelgi suurem sidumine elukutselise väljaja edasiõppega, milliseid reform näib eriti soodustavat. See muudab eriti n.n. väike- ja üldhariduslike ainete väljavaated tumedaiks.

Kui samal ajal ülikoolihariduse finantseerimissüsteem muutub nii, et üksikud ained ja kursused peavad end finantseerimisinstantside (õppeliinide komiteed) juures projektide taoliselt "müüma", et oma vajalikkust tõestada ja krediitidest osa saada, siis näib senisest veelgi enam tugevnev konkurentsitendents olevat ilmne. Tõenduseks katsed, et kõik ained olevat samaväärsed, ei taha enam paika pidada. Väikeainete olukorrale vähem soodsalt võib mõjuda ka ülikoolide uus juhtimisprintsiip, kus määravate organite kooseisus õpetajate esindus moodustab ainult ühe kolmandiku üliõpilaste ja kutsealade esindajate kahekolmandiku vastu. Sellega on tegemist uute mõjuvõimsate kategooriatega otsustavais organeis, kellelt edaspidi tuleb taotleda arusaamist väikeainete eluõiguse suhtes.

Teiselt poolt ilmneb reformi juures ka põhimõtteliselt tähtsaid üksikasju, milliseid peaks olema võimalik väikeainete huvides soodsalt ära kasutada. Üheks selliseks on õigus individuaalsete õppeliinide moodustamiseks vastavalt üliõpilase enese soovidele. See lähtub omakorda reformi deklaratiivseist üldpõhimõtteist, mis taotlevad isiksuse ja heaolu arendamist, demokraatiat, internatsionaalsust ja sotsiaalseid muudatusi. Nende põhimõtete alla peaks võimalduma mahutada ka vähemusrahvuste keele- ja kultuuriprogrammid. Mutuvad poliitika vähemuste suhtes peaks omakorda avama vähemuskeeltele senisest rohkem elukutseid, eriti hariduse, kultuuri ja informatsiooni aladel eesotsas õpetajakutsega alates mängukoolide ja vabaaja pedagoogidest ning noortejuhtidest kuni spetsiaalainete õpetajateni ning ülikoolide õppejõuduteni, kus eesti keele eksamisaavutused peaks komplekteeriva ainena tulevikus evima senisest rohkem tähendust. Kõnelematа emakeeleoskuse tähtsusest harmoonilise inimese kujundamisel vähemuste juures, mis ühtlasi mõjub arendavalt ja avardavalt kogu rootsi ühiskonnale.

Erilist praktilist tähendust võivad evida ka sellised seigad nagu senisest avaram pääs ülikoolidesse, haridusvõimalustest eemalseisnud grupide ülesotsimine ja kaasatõmbamine, lahedamad võimalused mittestatsionaarseks õppimiseks (distantsõpe) ning käiskasvanute ülikooliõpingute soodustamine (vuxenstuderandet). Kõiki sellised ülikoolireformi momente peaks ka eesti keele õpetuse huvides piiitama ära kasutada.

Kavatsetud suured struktuuraalsed muudatused tekitavad kahtlematult aastaid kestva ebastabiilsuse Rootsi ülikoolide ümber, kus ülikoolivõimud isegi osutavad ebakindlust. Et see mõjub raskustekitavalt väikeainete olukorrale, kaasa arvatud eesti keel, peaks olema samuti selge. Küsimus on loomulikult selles, kuidas antud olukorras eesti keele eksistentsi ülikoolide juures parimalt kaitsta. Hiljnemistega ja suurte raskustega saavutatud positsioon ei tohiks muudatustes kaotsi minna!

On loomulik, et kvantitatiivsed kriteeriumid mängivad ülemineku perioodidel alati suurenenud osa. Nii võib väikeaine eluõigust ikkagi parimalt kaitsta ainult selle küllaldast "nõudmist" dokumenteerides.

Kõigest järeldub, et peame lähemalt aastail mobiliseerima oma jõud eesti keeleõpetuse eksistentsi kaitseks ja väljaehitamiseks ülikoolide tasemel, kusjuures eesti ülikooliektoraadi saavutamine peaks olema miinimumprogrammiks. Seda enam, et see igati ühtub meie muu emakeelse haridustarbega, mille kõik osad moodustavad kokku ühtse terviku, sõltudes üksteisest. "Üldmobilisatsioon" eesti keeleõpetuseks ülikoolide tasemel peaks haarama meie kõiki generatsioone. Siia kuuluvad järgmised kategooriad:

1. **Ülikoolieelised noored, kes ükskõik mis ainet õppides peaks kas oma õppeaja algperioodil või siis hiljemalt selle lõpul sooritama vähemalt 20—40 punkti oma emakeeles. Kuna komplekteerimisaineid vajatakse igal juhul, võib emakeelt valides kõigele lisaks saavutada suuri ajasääste. Esimesel asatal alatuna on emakeele õppimine heaks sissejuhatuseks ülikoolliga tutvumisel.**

2. **Ülikooli käja või varem lõpetanud, kes munde ainete intensiivse õpplmise tõttu ei saanud ülikoolis mahti emakeele õpinguiks, peaks selle tagantjärele võtma oma programmi. See kategooria evib tavaliselt kõige tõhusama õpperuttini, mistõttu oma elukutsele siirdunult neil ei oleks erilisi raskusi teostada õpingud ka distantsõppe korras. Just see kategooria moodustab tegelikult meie suurima strateegilise varu meie emakeele tulevikule mõeldes.**

3. **Eesti päritoluga ülikoolide õppejõud, kes emakeelsest hariduisest ilma jäänud, peaks samuti mõtlema komplekteerimisele tagantjärele. Seegi kategooria pole päris väike ja lisaks on siin tegemist õppimisrutiini seisukohalt eriti tõhusalt varustatud grupiga. Ülikoolide juures, kus leidb nende emakeele õpetus, demonstreerlkski nad sellega liitumisel lojaalsust kogu oma rahvusele. Sageli võib omamd teadmisetest nelle ka otse praktilist kasu olla. Eeskuju andjaina nooremalle ei tuleks sellist sammu samuti alla hinnata.**

4. **Pensionieelised kaasmaalased, kes pole oma emakeelt varem teoreetiliselt õppinud või kellel need teadmised kauasest võõrsil viibimisest on tuhmunud, tulekaid samuti üliõpilastena kõne alla, võttes endale nlivlisi uue elutllesande. See grupp ühtub vägagi hästi ülikoolireformi sihiasetusega. Lundi ülikooli juures teostatud erinmrlmse alusel õppis a. 1974 üle 3000-nde vanema üliõpilase, kelle hulgas ei puudunud ka 70-ne eluaasta ületanud. Eesti ühiskonnas see grupp on sageli oma lastelaste kasvatajaks ja vajab juba seepärast värskendatud teadmisi emakeeles.**

Kõiki neid kategooriaid aktiviseerides ja haarates oleme võimelised oma emakeelt kultuurkeelena säilitama pikemat aega ka võõrsil viibides. Eelkõige peab aga meie sihiks olema kõige noorema generatsiooni keeleoskuse kindlustamine. Kui teame, et eesti keelel ei ole morfoloogiliselt võttes tulevikku, siis tähendab see ühes teises, sügavamas mõttes seda, et meie olevik on ka meie tulevik. Ehk-sellest see sõltub.

Solidaarsus baltlastega

Expressensi 20. jaanuari lugejakirjade seas leidus üks, mille oli kirjutanud L. Modin Ljusdalist pealkirjaga "Solidariteet baltlastega".

Kirjas öteldakse m.h. et viimased kohtuprotsessid ja Balti patrioodide vangiasse mõistmised, samuti Expressenni reportaazh N. Liidu konzsentratsioonilaagritest on aktuaiiseerinud olukorda Baltikumis, mida kergesti unustatakse, kuna leidub teisi uuemaid objekte rootslaste indignatsiooni ja paatose kanaliseerimiseks.

Modin jatkab:

— Ei ole aga paha meenutada kuidas Rootsi on käitunud baltlastega pärast sõja lõppu. Siis olime jõunud unustada Nõukogude küüditamised 14. juunil 1941, mil Balti Komitee andmeil viidi 60.473 eestlast, lätlast ja liivlast sinna, mida Solzhenitsõn on nimetanud Gulag-Arhipelaagiks. Siis ruttasime meie esimese maana maailmas tunnustama Nõukogude annektsiooni Baltikumis. 1945 ei mõtelnud me üldse Lenini sõnadele: "Kui me kommunismi asja pärast peaksime ka hävitama üheksa kümnendikku rahvast, siis ei tohi me nende ohvrite ees tagasi põrgata". Siis, enne kui külm sõda algas, oli meie lipitsemine võitja N. Liidu ees otse piiriideta.

Siis andsime me N. Liidule välja paadid, millistega balti põgenikud tulid, need, kes olid küllalt ebaviisakad mitte tunnustama Nõukogude okupatsiooni või vabastamist Nõukogude keeleruugis, mis olevat olnud nende maale õnnistuseks. Ja siis veel see kustutamatu häbiplekk: Meie muretsesime Stalini tööiaagritele töösjõudu sellega, et me vastu rahvusvahelist õigust andsime välja need balti sõdurid, kes olid võidelnud N. Liidu vastu ja sõja lõpul põgenenud Rootsi.

Maailma suurimaid kaubalaevu hukkus

OKINAVA (EPL) — Maailma suurimaid kaubalaevu, norralaste 270.000-tonnine kombineeritud õli- ja maimitsanker Berge Istra kadus detsembri lõpul jäljetult. Jugoslaavias ehitatud laeva peeti üldiselt merekindlaks ja raskelt uputatavaks. Nüüd alles on selgunud, et 29. detsembril toimus laeva pardal kolm plahvatust, arvatavasti õligaside süttumisest Ühe Gines lähedal Valkses ookeanis — Berge Istra oli maimilsadungiga Brasiiiiast teel Jaapanisse.

Müsteeriumisse tõi valgust päästeparve leidmine ühe jaapani kalalaeva poolt kahe pääsenud hispaanlasest meeskonnaliikmega pardal.

Pääsenud mehed olid kolm nädalat trilvinud merel, ent suhteliselt heas füüsilises olukorras, kuna päästeparv oli varustatud toiduga, veega ja kaetud veekindla telgiga. Mehed olid õnnetuse hetkel teostanud teki maalritöid. Hilgellaev lämud pärast plahvatusi väga kiirelt põhja.

Berge Istra 32-meheliisest meeskonnast ei ole ilmselt rohkem üleelanuid. Pärast meeste leidmist taasalustatud lennuotsingutei leiti veel teine parv, kuid see oli tühi.

Hispaanlastest oli üks laeva hukkumisel veepinnal leidnud parve ja ronlnud sellele. Hetk hiljem leidis tee sinna ka ta kaaslane. Laev oli kindlustatud 115 miljoni krooni eest.

Eesti reisifirma ringsõidud USA-s

Väljaspool Ulemsaalmsete Eesti päevade raamkava, kuid tälenduseks sellele ning soodustuseks kaugemalst eestlaste keskuseist kohale sõltjalle on kavandamisel eestlaste turismi keskuse poolt New Yorgis (Estotour Associates) rida grupireise Ameerika Ühendrilkides ja selle lähemas naabruses. Kõik reisid algavad pühapäeval, 11. juuli Baltimorest.

Kavandamisel on järgmised ringreisid:

Huvireis 1. — Seitsmepäevaline laevareis Kariibidele ja Venetsueelasse, milline katab 6-7 sadamat peatselt selguvast valikust: San Juan, St. Thomas, St. Lucia, Grenada, Barbados, La Guaira (Venetsueela) ehk Trinidad, Curacao ja Guadalupe. Seda reisi saab pikendada kuni 14-päevaliseks lisandades veel Bahamad ning Orlando (Dis Ney World), Miami Beach ja Cape Canaverali (Rocket Centre) Floridas. Reis Baltimorest algadamasse toimub lennuteel. Normaalhinnad, olenevalt kabiini valikust, algavad 510:- doll. esimese 7 päeva eest ning katavad peaaegu kõik kulud, kaasaarvatud lennuühendused ja toitlustamine. Täiendavad 7 päeva maksavad ca 260:- doll. kuni 300:- doll., mis katab enamiku reisi kuludest, väljaarvatud toitlustus. Suuremate gruppide puhul on loota tunduvat hinnaalandust.

Huvireis 2. — kahekspäevaline lennureis USA lääneranniikule ja Havaiisse. Peatused on 2 päeva San Franciscos, 2 päeva Los Angelesis ja 4 päeva Havaiis. Reisihind on alles võlstluspaikumisel, kuid ei tohiks ületada 480:- doll. Sellele reisile võib lisanduda 6-päevaline bussireis n.n. "Metsikusse Läände", külastades Las Vegast, Yosemite või Yellostown National Parki, Grand Canyoni Arizonas, Hoover Dami, j.m. Selle reisi lisakuluks võib arvestada ca 240:- doll. piirides. Terve reisi pikkus ca 18.000 klm. Sama reisi teine variatsioon oleks 10-päevaline reis San Franciscosse ja Los Angelesi koos vahepealse bussituuriga eelpool nimetatud kohtadesse. Reisi hind ca 590:- doll. ja pikkus ca 12.000 klm.

Huvireis 3. — Bussimatk suuna ja peatustega Kanadas ja New Yorgi osariigis järgmiselt: Baltimore — Niagara Falls, Toronto — Montreal — Boston — New York. Reis vastavalt enamiku soovidele 8—10 päevaline, hind ca 240—300 doll. Reisi pikkus ca 3000 km.

Neile, kellel soov on oma reisiaega pikendada kolmele nädalale, on võimalus kas otseseks või kõrvalmatkaks nädala jooksul sõita Meksikosse, külastades Mexico Cityt, Taxgot ja Acapulcot.

Kõigi nende grupireiside hinnad on esialgsed ning olenevad eriti bussi ja laevamatkade osas gruppide suurusest. Miinimum gruppideks busside sõitudel on 40 osavõtjat, laevadel 20 ja lennuliinidel 15. Suuremall gruppidel on eeldusi suuremaiks soodustusiks.

Kuna UEP-dest osavõtu aeg on üks elavamaid USA turismi osas, siis on oluline, eriti hotellide reservatsiooniks, eelregistreerimine juba veebruari kuu algpäeviks (ilma tasse maksuta). Hiilsemaid sooviavaldusi saame käsitada ainult selguvate lisavõimaluste ulatuses.

Sooviavaldused ning järelpärimised saata aadressil: Estotour Associates, 430 East 58th Street, c/o Valfred Siirak, New York N.Y. 10022, USA, tel. (212) 688-8527.

Kahe mõõduga

Aktuaalsete poliitiliste sündmuste ja nendele reageerimise puhul maasimeedlumides kirjutab Harri Kiisk ajakirjas "Arbetaren":

Ajakirjanduses on lugeda, et hulka ajakirjanikke võttis vastu transporttööliste ametiühingute esimehe Hans Ericssoni ja küsis, mis ta tegi Kanaaria saartel. Kirjutused selle kohta olid segesti kritilised. Keegi pole juhtinud tähelepanu asjaolule, et kõrgetel positsioonidel olevat tegelased on veetnud suvepuhkuse Jugoslaavias, kus Tito on lasknud likvieerida tuhandeid demokraate, kus Milovan Djilas ja teised ei saa ennast vabalt avaldada, kus demokraatlikud sotsialistlikud parteid on keelatud jne.

Samuti pole arvustatud mehi ja naisi kõrgetel positsioonidel, kes on külastanud Kuubat, kus Castrol on rootsi ajalehtede andmetel 15—25 000 poliitilist vangi, nende hulgas demokraatlikke ametiühingute juhte, kirjanikke jne. Ilma mingi kriitiliste märkusteta on võimalik külastada Poolat ja Ungarit, kuigi nende sõjavõed a. 1968 aitasid likvideerida Tshehhoslovakkia vabaduspüüdeid. "Diktatuuri kreatuurii" õnnestus sel viisil võtta võim Dubcekilt. Jaa — isegi N. Liitu võib külastada, ilma et pruugiks karta ajakirjanikke kojutuleku ajal. Ometi on seal sajutuhandeid poliitilisi vange, raudne diktatuur, saatel lisaks rõhub N. Liit kümmekonda teist riiki.

Teenisematshi vastu Tshiiliga protesteeriti, keegi ei teinud seda Tshehhoslovakkia puhul.

Viis hispaanlast mõisteti kahe politseinikku mõrvamise pärast surma. Kogu Rootsi protesteeris "saatans mõrvarite" vastu. Peter Richter laskis maha politseiniku Tshehhoslovakkias. Ta mõisteti surma ja hukati 28 detsembril 1975. Ajaleks oli selle kohta kümne rida, keegi ei protesteerinud "saatana mõrvarite" vastu.

Tshehhide elu näib olevat odavam kui hispaanlaste oma.

Keegi pole protesteerinud surmaotsuste vastu N. Liidus, ka vene elud näivad olevat odavad.

Hiljuti mõisteti Eestis viis inimest pikaks ajak vangi, kuna nad nõudsid, et UNO deklaratsiooni inimlike õiguste osas tuleb respekteerida — N. Liit on deklaratsioonile alla kirjutanud.

Ainult mõned ajalehed kirjutasid juhtunust, protesteerida ei ole esinenud. "Professionaalsetel" demonstreeerijatel pole aega ebaõigluse puhul, mis toimub kommunistlikes diktatuurimaades. (EPL/AI)

Eesti Laenu-Hoiu Ühisuse soodustus EPL tellijatele

Nagu varem teatatud, on Eesti Laenu-Hoiu Ühisuse liikmetele ka tänavu kohaldatud tellimissoodustus Eesti Päevalehe tellimisel nendele liikmetele-hoiukonto omanikele, kel 31. detsembril 1975 oli Stockholms Sparbankeni hoiuarvel vähemalt 2.500 krooni (leibkonna kohta saab ainult üks perekonnaliikmeist soodustuse). Soodustus on kr. 30:— suurune ja see arvestatakse hoiukonto omaniku kasuks, kui alloleva kupongi täidetult saadate Eesti Laenu-Hoiu Ühisusele hiljemalt 1. veebruarks. Kupongile tuleb lisada vastava tellimisraha sissemaksu kviitung kas originaalis või fotostaatkoopias.

Saata: Eesti Laenu-Hoiu Ühisusele, Box 16 318, 103 26 Stockholm

Hoiukonto omaniku nimi.....

Sünniaasta .....

Hoiukonto nr .....

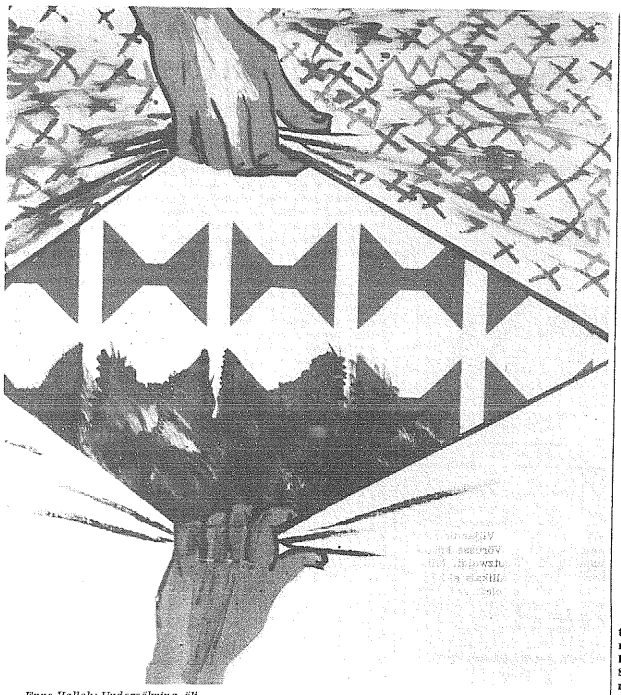
Tänav.....

Posti nummer.....

Koht.....

Eesti Päevalehe tellimiste eest tasutud kr .....

Lisa: posti või taliluse kviitung: .....

Enno Hallek: Undersökning, õli.

Loodus lepitab konfliktid Enno Halleki kunstinäitus

On möödunud mitu head aastat, kui Enno Halleki töid viimati nägime. Praegu aga toimub ta näitus "Doktor Glasis". Hallek on endiselt huvitatud värvist ja vormist, aga nagu enne nii ka nüüd on ta looming mõttetihe, täis nii loomingulisi kui ka elufilosoofilisi probleeme. Latentsel viisil on see näitus pedagoogiline: värv, selle kvaliteedid, selle nüansid ja muutumised on näituse vormiliseks teemaks. Omamoodi on see jätk eelmise näituse (samuti tagamõttega) värviproovidele. Värvi erinevaid kvaliteete ja nüansse illustreerib eriti maal nr. 25. Põlenud värvimata pildiservast üle rikkalike nüansidega punaste liilede lõpeb pilt külma plastvärviga rohelisse nurka, mis järsult lõpetab selle lõkendava õitsemise. Siit nähtub, kui oluline on, missugune punane, missugune sinine.

Ka kontrastide kõrvutamine on tuttav eelmistelt näitustelt: hele vastu tumedat, soe vastu külma. Näit. maalis "Två ögonblick 1965" on sama autoplit esitatud kahes erinevas valguses. Pildid on kõrvuti ühel ja samal lõuendil, aga kumbki elab omaette. Praegustes maalides on kontrastid esitatud samas hetkes. Näit. "Sen eftermiddag", kus maastiku mahlakad rohelised toonid süngestuvad kuni tumesinisteni, peagu mustadeni välja, olles vastuolus taeva õrnkollaste ja oranžhide pindadega. See maal, muide, samuti "Sommarkväll", on ilusaiks Halleki maastikumaali näiteiks. Need juba passiksid isegi "saali sohva kohale" oma mahlakate hiigellehtedega, olles üldse lähemal traditsioonilisele maastikumaalile kui Hallek hulgal ajal on olnud.

Kui tagasi tulla kontrastide juurde, siis kunstnik ise arvab, et elame üldiselt erinevate kultuuride kokkupõrkumise ajastul, tema isiklikult aga veel eriti, kuna ta lapsepõlv lõppes järsu üleminekuga ühest erinevast kultuurist teise. Kontrastidest johtub aga konflikte, sellest ehk tulebki, et leiame näituselt lillelise südame puuraamis nimega "Inklämt hjärta", sils päris värvitu valge tühja puusüdame, edasi "Påbörjat hjärta", kus üks külg on üsna mustjas lilla, teine hoopis värvita, veel "elamata" jne. Halleki eelmisel näitusel oli sõrm pandud ühiskondlikele nähtustele ja puudustelegi. Sel korral näeme kunstnikku isiklikumalt pinnalt. Ja kunst ei oleks kunst, kui seal ei oleks enesepaljastust. – "striptease'i" nagu Hallek ise naljatades ütleb. Maalis "Undersökning" kisuvad omaenese käed rilded eest, et näha ja näidata, mis nende taga on. (Sama teema on maalis "Stålmannen", kes vahetab rilideid, et vahetada isikut.) Ja käed paljastavadki kontrastidega "rinna": ühel pool on mõistuseparaseid geomeetrilisi figuure, teisel pool aga müstilist tundetihedat loodust. See kontrastide omavaheline võitlus avatud eesriidega on tribuut, mis loov isiksus peab maksma, olgu ta siis kujutav kunstnik, luuletaja või muusik.

Näitus on väga isikupärane nagu Hallek ikka. Aga ka õpetlik värvi muutumise, selle nüansside ja erinevate kavaliteetide suhtes (õli, plastvärv). Selle kõrval aga suurel määral mõttekunst, täpsemalt ehk siiski tunnete näitlustamine, peagu nende konkretiseerimine. Isiklik suuremal määral kui varem. Südamemotiiv on praktiliseks aluspõhjaks (näit. puust lõigatult), millel "värvimetamorfoosid" toimuvad, ent kahtlemata ka mingiks sügavamaks sümboliks. Lopsakad lehed, nüansirikkad lilled, röömsatäpilised seened annavad aga tunnistust kunstniku loodusearmastusest, mis siiski tundub tasandavat nii ühiskondlikud kui ka isiklikud kontrastid ja konfliktid.

EEVI END

E.V. aastapäeva aktus Göteborgis

GÖTEBORG (EPL) – Eesti Vabariigi 58-nda aastapäeva kontsertaktus toimub pühapäeval, 29. veebruaril Burgårdeni Gümnaasiumis aulas, Skånegatan 20. Aktus algab kell 14.

Avasõna ütleb Tallinna Lipkonna esindaja. Aktuse-kõnepeab Eesti Vabadusliidu esimees ins. Agu Krlisa. Pererahva esindajana kõneleb end. maavanem dr. Per Nyström.

Muusikalises osas on kaastegevad: sopran Lehti Aug, klaveril Harri Klisk, Göteborgi Eesti Algkooli õpilaskoor Eero Tarjuse ja Göteborgi Eesti Naiskoor Harry Truusi juhatusel. Lõppsõna ütleb aktust korraldava toimkonna esindaja.

EV aastapäeva Göteborgi toimkonda kuuluvad organisatsioonide esindajaina: Gerhard Peet – esimees, Aino Miks – sekretär ja Bernhard Meria – laekur. Teised liikmed: Elmar Aibast, Mart Nõmm, Edvard Aasa, Aleks. Metzlow, Laine Viir, Jaan Sütt.

Sabotaazh tankide parandusel

Vile aasta jooksul on seletamatuil põhjusil ilmnenud vead nende rootsi armee tankide juures, millised on olnud parandusel Strängnäsis Idapoolse sõjaväeringkonna töökojas.

Tankid on muutunud kasutamiskölbmatuiks. Nüüd on politsei uurimas, kas tegemist ei ole sabotaazhiga. Asi anti ametivõimude uurida, kui hiljuti avastati, et tankide elektrivarustuse osades on ebanormaalselt rohkeid mähkimisvigasid, kõikidel juhtudel on olnud rikutud tankide elektriseadmed. Vead on pärast juurdiuse algamist äkitselt jälle kadunud. Juurdius jätkub.

---

27 Kanadast Austraalia E. Päevadele

TORONTO (ME) – 20 Toronto ja 5 Vancouveri eestlast, kellele ilsandus 1 USA-eestlane, lendasid 19. detsembril Austraalia Eesti Päevadele, mis toimuvad Adelaides.

Jõulude vastuvõtt oli ette nähtud Singapores omavahelise koosvibimisega, kuna uneasta vastuvõtt juba oli ette nähtud Adelaides koos sealsete eestlastega. Peale grupireisijate sõitis veel pool tosinat Toronto eestlast omal käel Austraalia-reisile.

A-pommid Euroopast minema?

WIIN (VES) – NATO riikide poolt tehti Viinis relvastuse vähendamise konverentsil N. Venele ja Varssavipakti riikidele ettepanek. Euroopas asuvaid aatomirelvi vähendatakse 1000 võrra kui Varssavi-pakti riigid lõmbavad Kesk-Euroopast välja 68.000 nõukogude sõdalit ja 1700 tanki. Kommunistlikuile leerile see ettepanek ei meeldi.

• Balder Jaan

Inimene on maas

Läksin ühel õhtupoolikul Elmikute juurde. Vana ei olnud kodus, kaasa ütles, et ta peab nüüd iga silmapilk tulema, võta istet.

Kümmekond minutit läks mööda, siis ta oligi kopsti kodus. Ütles, et T. tänava nurgal on üks inimene pikali maas.

Nende tütar tuli oma toast ja küsis:

"Mis tal viga on?"

"Näo värvi järgi otsustades surnud ta ei ole," vastas isa.

"Äkiline haigushoog ehk tuli peale, langes siis sinna maha," arvas ema.

"Võib olla," sõnas isa. "Olgamist ei ole, aga hingamine näitas, et elu on tal sees."

"Ja sa tulid tulema, jätsid ta sinna maha!" imestas tütar.

"Mida ma pidin siis tegema?"

"Eks sa kutsunud haiglaauto välja."

"Ega ta mu vile peale kohale tule," vastas isa.

"Ära tee ennast nii juhmiks," sai tütar tigedaks. "Miks sa ei helistanud?"

"Kus mul see telefon seal oli?"

"Issand jumal, ega sa metsas olnud, kus pole ühtki elamut lähedal. Kõik kohad ümberringi maju täis, miks sa sisse ei läinud?"

"Kas neid juhtumeid on olnud, kus inimene tuleb, hädanägu peas, palub haleda häälega, et kas lubate oma telefoni kasutada. Pääseb korterisse, võtab revolvri välja ja paneb röövimise toime. Kes mind telefoni juurde oleks laskund."

"Jumal hoidku, sul ei olnud nende telefoni vajagi. Oleks ainult teatanud, et seal ja seal on inimene maas. Nad ise oleksid helistanud kuhu vaja."

"Teatanud. . ." pomises isa. "Aga võib olla, et mulle ei oleks uskti avatud. Inimesed on heliaks tehtud. . . Eriti, kui ukse taga on vööras mees. . . Ma oleks igavesti hädas olnud, kui ma oleks tahtnud teda aidata."

"Sa kartsid väärast tüli, mis sul on teiste aitamisega, aga tema võib olla on seal surmahädas," ragistas tütar ettehelivalt.

"Minu järel tuli sinna üks teine mees, mu ütlesin talle, et selle seal ehk on abi vaja. Ta seisatas hetke ja läks siis edasi. Kõnnitee ääres rohu peal maas, ehk magab. Kõik inimesed lähevad temast mööda, ilma et tast välja teeksid."

Tütar raputas pead.

"Ma tulin tulema, mis minagi seal pidin vahtima," pidas isa oma kaitsekõnet.

"Kus see koht õieti on?"

"T. tänaval, siit minnes paremat kätt, tead kus parkimisplats. Seal pole õiget tänava valgustusiki."

Tütar jooksis välja.

Toas pääses nüüd valitsema vaikus. Keegi midagi ei rääkinud, aga oli näha, et ema tunneb muret tütre pärast. Ütles:

"Ilmaasgu sa sellest rääkisid."

Isa jälle siitidlane.

"Kes ta on, mees või naine?"

"Mees. Üsna korralikult riides, päti moodi ta ei ole," vastas Arno Elmik. "Muidu ma ei oleks ta juures seisatanudki."

"Riietusest ei saa midagi järeldada," vastas Virve Elmik. "Kõige uhkemaid riideid kannavad kriminaalid, kes tihtipeale just selleks röövivadki, et saaks nooblilt riides käia."

Mees ütles naise rahustamiseks:

"Pikali maas. . . Ega temast seal kallaletungijat karta ole."

"Neid juhtumeid on küll olnud, kus nad simuleerivad haiget," vastas naine. "Kui keegi tuleb abistama, võtavad õnneks. Lches oli lugeda, kus oigas teine kõveras maas. Üks noormees astus ligi, mis teil viga on. . . Aidake mind, ma elan siin lähedal, ümber nurga. . . Nii kui sinna kotta said, virutas pussiga abistajale rindu, röövis ta rahakoti ja kadus."

Ema siida valutas.

"Pime koht ka, ta võib noore tüdruku kinni võtta, autosse tirida ja. . . Kas vähe tüdrukuid kaduma on läinud."

Vaiksime. Ootasime.

Siis äkki kostis ambulantsauto häält. Tuli suure huilgamisega kuskilt kaugelt ikka lähemale ja lähemale. Põneva huviga jälgisime sireeni järgi ta liikumist. Jah, nüüd vist peatus küll T. tänaval. Siis ruttas sealt hulgudes minema, ikka kaugemale ja kaugemale.

Varsti tuli tütar tagasi. Läks oma tuppa, ei rääkinud meiega midagi.

ESTO-76 üritused

Rahvuskongressi aeg on jaotatud kolmele päevale. Avamine toimub 7. juuli kl. 10 hommikul ja peale tunnisajalist protseduuri, koosolijad jagunevad gruppidesse töökoosolekuteks. Nendes käsitatakse järgmisi alneid: eestlase viljelimine, rahvuspoliitiline koosstöö, välisvõitlus, majanduskiismused. 8. juulil jätkuvad koosolekud ja 9. juulil toimub pidulik koosolek ja lõpetamine.

Registreerumiste alusel on konferentside ja Rahvuskongressist osavõtjate koguarv ca 3000 eestlast. Viimane tähtpäev organisatsioonidele registreerimiseks ESTO 76 ajal erüritusteks on 1. jaanuar 1976. Avatseremoonia toimub esmaspäeval 5. juulil Ft. McHenry pargis, kus esinevad galdid-skaudid isamaalise kavaga, kõneleb peapiskop ja kus saluteeritakse Ameerikale tema 200 aasta juubeli puhul.

Teatrite osas on registreeritud Lakewoodi, New Yorgi ja Kanada Eesti Teater. Etenduseid toimuvad mitmel päeval ja mõned mitu korda päevas.

Rahvapidu toimub reedel 9. juulil peale lauluplidu Civic Centeris.

Lauluplidu toimub samuti reedel 2. juulil.

Demonstratsioon Washingtoni bussidega teisipäeval 6. juulil Valge Maja ees.

Muusikalised ettekanded: esmaspäeval Kompenistide Foorum, teisipäeval Rahvamuusika õhtu, kolmapäeval Solistide kontsert, neljapäeval Sümfooniakontsert, pühapäeval kirikukontsert. Peale nende ürituste on kavandamisel kolm noorte muusikute kontserti, 3., 9. ja 10. juulil.

Näituste toimub Kunstinäitus ja rida teisi erinäitusi.

Raamatunäitus on valikmäitus.

Lasteaed on avatud ja see on tasuline.

Kirjanikkude konverents toimub teisipäeval 6. juulil. Kolmapäeval oleks kirjanduslik õhtupoolik.

Spordiball toimub neljapäeval 7. juulil Civic Centeris. Esinema on palutud Olaf Kopvillem ja orkestriks saab loodetavasti Glenn Milleri orkestrit.

Sama toimub ka miss Estonia kroonimine.

Sõdurite õhtu toimub Civic Centeris neljapäeval 8. juulil. Eesti kunstnikud esinevad, tantsuorkester, saab olema samuti kõrgeklassiline.

Rahvamuusika õhtu, põimik, kus on kombineeritud rahvamuusika- ja laulud, rahvatants ja balett ning "Jaanituli".

Valguspidu – Selles on üldrühmade, vallkrühmade, laulukooride ja rahvapillide esinemised. Kasutatakse eesti lippe, valguseffekte ja kahurimürinat. Kava kestvus kuni 3 tundi.

Parasd laupäeval 10. juuli hommikul.

Nagu tõaolevast kokkuvõttest näha on kava väga laialdane. Noorte üritusesed pole tõal ära toodud, nende kohta tuleb eraldi kirjeldus.

Kuuba verd Moskva eest

NEW YORK (VES) – Seoses teadetega, et Angoolas võitleb kommunistide poolel vähemalt 3000-meheline Kuuba üksus, kirjutab ajakiri "U. S. News & World Report", et Kuuba sõjaväge on tegelikult kümmel maal. Need kõik võitlevad seal legiilmalt N. Vene huvide eest, sest Kuubal endal pole mingeid huvisid ühelgi maal, kuhu ta on sõjaväge saatnud.

Peale Angoola on Kuuba sõjaväelisi üksusi Kongos, Tansaanias (u. 500), Ginaas (u. 300), Ekvatori-Ginaas (u. 500), Somaalimaal, Sierra Leones, Ginea-Bissaus, Süürias (300–400 tankisti) ja Jeemenis (u. 700 meest).

Väed on Kuuba kommunistilik võim välismaadesse saatnud tõenäoliselt Moskva survel, kellele ta võlgneb abi näol juba umbes 4,5 milj. dollarit.

Broshüürid, mis aitavad sind deklareerida.

Dags att deklarera

See broshüür on saadetud postiga riigi kõikidesse majapidamistesse ja see sisaldab juhiseid deklareerimiseks peablankétil. Broshüüris "Dags att deklarera" võid välja arvestada om lõpliku tulumaksu sissetulekuaastaks 1975.

Riksskatteverkets deklarationsupplysningar

See broshüür, mis annab ulatuslikumaid juhiseid kui "Dags att deklarera", on tänavu ühendatud pankade deklaratsioonijuhistega, mis on mõeldud palgavõtjate jaoks. See on olemas pankades, postiasutustes, kohalikes tulumaksuasutustes ja läänivalitsustes.

Dags att deklarera för småföretagare

See on mõeldud ettevõtjatele, kel on ühekordne raamatupidamine ja kes deklareerides seetõttu esitavad oma sisseltulekuid ja väljaminekuid blanketil R 1.

Broshüür on olemas läänivalitsustes ja kohalikes tulumaksuasutustes.

Viimne deklaratsiooni sisseandmise päev on 16. veebruaril

RSV RIKSSKATTEVERKET

Vera Poska-Grünthal — väsimatult tegev sõmas ja kirjas.

Naisõigusluse võitlusmailt

Vera Poska-Grünthal: See oli Eestis 1919—1944. Välis-Eesti & EMP, Stockholm 1975. 180 lk.

Mälestuste puhul tekib lugeja vaatekohalt kolm aspekti, kaks neist laialdasemad, kolmas kitsam. Mälestused võivad kujutada või selgitada ajaloolisi või kultuurialaloolisi sündmusi ja protsesse. Need võivad "maalida" omaaegset igapäevast elu, mil hea "maalingu" puhul ka tähtsate sündmuste puudumisel kultuuriloolne tähtsus. Mälestused võivad piirduda üksinda perekondliku aspektiga, mil suurem tähendus mälestaja lähematele tuttavatele ja sugulastele.

Vera Poska-Grünthali mälestuste esimene kõide "Jaan Poska tütar jutustab" (1969) keskendus Eesti uuemas ajaloos tähtsa isiksuse ümber. Teine kõide kujutab mälestaja enda ja ta perekonna elu, sündmusi lähemas tutvuspiirkonnas, kohatud inimesi, tuttavaid ja sõpru.

Aga mitte üksi seda. "Noore naisõigusteadlase ja naisõiguslase" (nagu autor end eessõnas tutvustab) elurajale on tulnud ka laiema tähendusega sündmusi ja ettevõtteid. Mälestustes peegeldub üks tahk meie (ja samal ajal kogu maailma) naiste võitlusest üheõigusluse eest — mis, nagu me teame, veel tänavugi ammugi lõppenud pole — milleks muidu "Naiste Aasta".

Algab teos "idülliga" kauges Kuressaares — mis ilmselt kärsitu vaimuga autorile ei meeldi. Paik on kauge ja kultuurielult konnalombiline, ei teki kontakte eluaegsete provintsiinimestega.

Isa surm annab välise kolimispõhjuse. Isa mälestuseks on võetud teosesse ta kõne Asutavas Kogus, mille sihiks oli Eesti-N. Liidu rahulepingu vastuvõtmise soovitamine ja mis näitab asjalikku ning kaugelenägelikku poliitikut.

Tartu on teistlaadi linn, tekib paremaid kontakte. Miljöö meelitab autorit edasi õppima, enne kõike sooritama gümnaasiumi lõppeksam. Tartu elu kestab küll ainult paar aastat, ring viib tagasi kodulinna Tallinnasse. Seal sigineb autoril töökoha kaudu (linna õigusteaduslikus büroos) probleemidega, millele autor hiljem hakkab ikka enam tähelepanu pühendama — naise õigusilik seisund ühiskonnas. Perekonnaseaduse väljatöötamise juures on naised juba väljas ja katsavad iganenud seadusenorme (mis osalt lähevad tagasi Napoleoni aegsetele ja on selle tõttu liigagi "mehelikud") muuta üheõiguslikemaks. Loodud rahvusvahelised suhted viivad sedakorda juba väljaspoolegi — naisjuristide organisatsiooni asutamaa.

Ent kolm aastat hiljem (1929) on autor jälle Tartus — abikaasa on saanud Riigikohtunikuks. Siin sugeneb uusi sõpru, tegevusring laieneb (tütarlaste internaat, emadekaitse ühing naisorganisatsioonide lugemislaud). Sellele liitub teaduslik töö, mille sihiks on doktorikraadi saavutamine, mis aga jääb poolelt ajamurrangu tõttu. Küll hakkab autor Tartu ülikoolis lugema sotsiaalhooldusõigust, loengud piirduvad ainult õppeaastaga 1939—40. . .

Järgneb raskete aastate 1940—44 kirjeldus peamiselt perekonnaloolisel plaanil. Aga enne seda kujutab autor oma suhteid teiste naistegelastega, kelle hulgas soojad sidemed tekivad eriti Minni Kurs-Oleskiga, Dr. Klaudia Beshanitskajaga ja Ella Lüüsiga. Vahelepõimed kujutavad ka elu (Timoteos Grünthali nõrkimete järgi) vanal Muhumaal. Väljavõtteid on reisipäevikutest ja -kirjeldustest. Teose lõppu lisandub rida artikleid, eriti Minni Kurs-Oleski tegevuse kohta.

Autori stiil on asjalik, liigne sõnategemine puudub. Võib-olla oleks mõnes paigas oodanud rohkematki detailide väljamaalimist ja nägelikumaid pilte argielust. Raamatu kompositsioon pole just lihtne — jutulõng liigub edasi-tagasi nii ajas, ruumis kui erinevate probleemide vahel. Teose väärtuslikumateks osadeks jäävad need peatükid, mis kujutavad eesti naislikumise arengu eri faase ja tahke. Need võinuksid olla veelgi põhjalikumad ja ammutavamad.

Ar-gi

Kuidas Laikmaa maalis lauluisa Kreutzwaldi?

Kui lähiseda peagu täielikult mööda üheksateistkümnenda sajandi kunstitegevusest Eestimaa pinnal — ja kui vaid vihjamisi mainida Tartu tähtsust tolleaegses arenguloos — ja ilma et pikemalt peatuda Tartu Ülikooli juurde asutatud kunstiosakonnast 1803, mille esimeseks õpetajaks sai Leipzigi Kunstiakadeemia väljaõppega kunstnik Carl August Senff — ja vaid lühipilk heita Tallinnas korraldatud joonistuskursustele — ja ilma et fikseerida edasist arengukõiku kuni kahekõmnenda sajandi algaastateni — kohtame hulgakese oma rahvusest väljakujunenud kunstnikke, kes olid õpingud sooritanud välismail ja pääle seda jätkasid 100-mingulist tegevust kodumaal.

Üks markantsemaid kujusid neist oli Ants Laikmaa. Peale Laikmaa endaloomingu, peamiselt portreemaali alal, omab ta isik erilise tähtsuse eesti kunsti tolleaegses ja edasises arenguloos seoses ta ateljeekooli asutamisega Tallinna. Allakirjutanu ei sea endale ülesandeks kirjeldada Ants Laikmaa elu, küll aga puudtada ümberükkavalt mõningaid valearvamusi seoses Laikmaa populaarse Kreutzwaldi 1903.a. maalitud portreega. Tekkelugu on olnud looritatud saladuskattega.

1903. aastast peale asub Laikmaa pikemaks Tallinna ja tal järgneb väga viljakas tööperiood. Laikmaa portreteerib mitmeid tuntud väimuelu tegelasi, nende hulgas Fr. R. Kreutzwaldi portree 1903, Miina Härma ja Marie Under portreed 1904 ja palju teisi. Muide ka Maksim Gorki ja Leo Tolstoi kuuluvad sellesse seeriasse, samuti sümbolistilik kakskõrtree "Koit ja Hämarik".

Tosin aastaid tagasi, või veel rohkemgi, tõstis keegi (nime ei mäleta) ajakirjas Mana üles küsimse: Kelle järgi maalis Laikmaa "Kaugel näen kodu kasvama"? (Fr. R. Kreutzwaldi portree 1903). Lootsin et vastus saabub kellegilt eesti kustiajaloolaselt, sest nende alaks on ju möödunud aegade kunsti. Kuid pettusin, sest esimene vastaja oli Artur Adson. Viimase arvates võis Laikmaa kasutada modelliks üht teatri uksehoidjat, kes olevat sarnanenud Kreutzwaldile. Leian, et selline arvamus Laikmaa puhul on liialt "luuleline" ja ei vajaks enam mingit kommentaari, kui mitte arvestada asjaoluga, et Laikmaa kuulus Adsoni parimate spõrade ringi, nagu Adson seda oma Sluru-raamatus toonitab. Nähtavasti ei olnud see sõprus siiski nõivörd suur, et Laikmaa oleks oma loomingulisi saladusi Adsonile avaldanud.

Teine vastus tuli Endel Kõksilt, kes arvab, et Laikmaa võis maalida Kreutzwaldi portree mõne Kõleri maali järgi. Kuid millise maali järgi?, selle jätab Kõks targu ütlemata.

Kõler õppis 1848 — 1855 Peterburi Kunstide Akadeemias maalikunsti professor A.T. Markovi juhendamisel. Paar aastat pääle stuudiumide lõpetamist viibis Kõler välismaadel õppereisidel, viimati Roomas. 1863 aasta suvel sõitis Kõler Tallinna, maalis muide Kaarli kiriku altari fresko ja mõningaid ebaõnnestunud maarahva elu kujutavaid motiive, nagu näiteks "Ketraja". Tallinnast tegi Kõler pikema ringreisi mööda Põhja-Eestit, sõites oma kodukohta Viljandimaal, sealt Tartusse ja Võrusse külastama Fr. R. Kreutzwaldi. Minu kasutada olevais allikais ei leidu märkust, et Kõler oleks sellel külastusel Kreutzwaldi portreteerinud.

1906. a. lasi Laikmaa Saksamaal valmistada värvilised reproduktsioonid Kreutzwaldi portreest, kuid mis juhtus originaaliga, või kelle omandiks see sai, puuduvad andmed. Küsijast Manas ja vastajaist samas ajakirjas jäi mulje, et Laikmaa maalis vaid ühes eksemplaaris selleteemalise teose ja ainult küsimus seisab selles, kelle järgi ta maalis?

Minu vastus: Olen täiesti veendunud, et Laikmaa maalis esikteose aastal 1903 sarnal viisil kui kõik järgnevad eksemplarid, nimelt kujur Weitzenbergi kipsist büsti Kreutzwaldist modelliks kasutades ja mis oli ka parim viis antud oludes. Oma teooria kinnitamiseks lisan, et Laikmaa on fotograafeeritud 1905. a. oma ateljees õpilastega ja samas ruumis postamendil asub ka mainitud büst Kreutzwaldist. Kindlasti oli tal see ka juba aastal 1903.

Teiseks olin isiklikult 1926 aastal ühel juhul pealtnägijaks Laikmaa ateljees Suur Tatari tänaval Tallinnas, kui ta sama motiivi ja samla viisil maalis, s.t. kipsist büsti järgi. Teise nimena mainin Voldemar Tanki Stockholmis, kellega oli mul jutuajamine sellel teemal ja kes olevat nõnud vähemalt neljal juhul, kui Laikmaa oma ateljees maalis Kreutzwaldi portreed Weitzenbergi kipsist büsti järgi.

Siin toodud Kreutzwaldi tööde arvule tuleb lisaks kaks sarnateemalist tööd Tallinnas. Üks neist asub Tallinna Kunstimuuseumis, end. Kadrioru lossis ja teine Kreutzwaldi Muuseumis Võrus. Kui suur on selleteemalistе portreede üldarv, seda teadis vist ainult Laikmaa ise.

Olgu lõpuks veel mainitud, et Kreutzwaldi portree omandas "suure aupaiste" ja populariteedi, eriti pääle reproduktsioonide ilmumist ja laiali saat mist. Tsiteerin siin mõningad fragmendid Kristjan Raua superlatiivides avaldatud artiklist "Eesti kirjandus" 1907, mis algab nii:

"Lähematel päevadel rändab üks pilt eesti kodudesse kallist tuttavat kaasa tuues. See tuttav on EEsti eepose looja ja arst Dr. Kreutzwald . . ." Raud lõpetab artikli järgmiste patseetiliste lausumistega: "Veel katab narimatuse pimedus ja orjuse udu maad. Aga eemal kaugel helgib juba paremate aegade koit. Päiklik aimdus. Lauletaja paljastab pää."

LEMBIT NÕMMEOTS

Vana meister Ants Laikmaa ise — pastell-autoportree aastast 1902.

Portree Friedrich Reinhold Kreutzwaldist — üks meistri versioonidest. aastast 1903.

"Risk et sisserändajad jäävad siin võõrkehaks"

Ajakiri "Nordisk Minoritetsforskning" on teinud intervjuu sisserändajate ameti (Statens Invandrarverk) direktori Kjell Obergiga, kes muuhulgas puudutatab ka meile aktuaalseid probleeme:

Praegu on Rootsi elanikkonnast u. 8 prots. nn. sisserännajaid (neist 5,9 prots. välismaa ja 2,9 prots. rootsi kodanikud). Nad pole jaotatud ühtlaselt üle riigi vaid koondunud u. 40-see nn. sisserändajatekommuunidesse. Mõnes kohas tõuseb nende arv 20-40 prots. ni elanikkonnast, mis tekitab teatud probleeme keele ja koolide alal. Kõige parem lähendus oleks, kui sisserändajad elaks segamini rootslastega. Tegelikult aga hoiavad need omactte gruppidesse — mis on arusaadav, kuna eriti alguses takitab see neil julgeoleku tunde.

Terve rida sisserändajaid töötab paikades, kus neil pole mingit võimalust kontakti loomiseks rootslastega (õised koristajad näiteks). On olemas risk, et sisserändajad, suheldes ainult omavahel, omandavad rootslastest vähem haridust ja jäävad võõrkehaks ühiskonnas.

"Kahekeelsus" on tänapäeval üldiselt tunnustatud ja õieti on kahekeelne haridus ideaaliks sisserändajate lastele, kuigi sellega on seoses palju probleeme, eriti õpetajate puudus.

K. Obergi meelest peaksid minoriteedid saama senisest hoopis enam majandusliku toetust, nende kooskäimise kohad peaksid üldise toetuse najal kolima "mahalõhkumismajasast" sobivamatesse palkadesse. (EPL/AI)

Järved hapnevad!

Miljöhooldajad on väga mures Rootsi järvede pärast, mille vesi muutub järjest hapumaks, mille tõttu kalad kaovad järvedest. Happelisus tuleb vihmaga kaasnevast väävlist, mis tekib õhus sõe ja õli põletamise tõttu. Aastal 1971 puistati õhku u. 950 000 tonni väävlidioksiidi, sellest tekkis u. 75% õli põletamisest.

Vihm on viimaste aastate jooksul muutunud väga kiiresti õhu happelisemaks, eriti Lõuna- ja Kesk-Rootsis. U. 50% happelisusest jõuab Rootsi Saksamaalt ja Inglismaalt.

Peale kalade hävimise mõjutab õhu happelisus ka näit. metsa kasvamist (u. 10%-line juurdekasvu vähenemine a. 2000) ja põllumajandust. Vanemad ja haiged inimesed võivad kannatada õhu happelisuse tõttu. Metallid roostetavad kiiremini, majade fassaadide kestvus väheneb. Hiljuti restaureeriti Stokholmi Riddarhuset) fassaad, mis oli riknenud hapu Stokholmi õhu tõttu 600 000 krooni eest.

Ainus vahend seni järvede hapnemise vastu on lubja kallamine vette. Seda tuleb teostada järjekindlalt iga suurema vihma järele. Umbes 10% Rootsi järvedest on liiga happelised, nende "lubjastamine" viie aasta jooksul maksaks u 200—250 miljonit krooni. Ainus õige meetod pikas perspektiivis oleks, sundida seaduste abil tööstusi puhastama õli enne põletamist, nii et see ei eraldaks enam nii palju väävlit. (EPL/AI)

Palme käis haiglaringi

Peaminister Olof Palme külastas Sundbybergi püsiravihaiglat sooritades haigiaringkäigu ka patsientide hulgas.

Teiste hulgas peatus peaminister noore eestlase Toomas Simsoni juures, kes mõõdunud aastal sai raskeid vigastusi autokokkupõrkel Södertäljest lõunas ja on nüüd ravil Sundbybergis. Toomas Simson oli entusiastlik rallysportlane ja õnnetus toimus uue auto transportimisel.

Uued tariifid ja maksud 1. veebruaril

Selles punases tariifide tabelis on olemas andmed uute tariifide kohta, mis kehtivad alates 1. veebr. 1976. Edaspidi on madalaim kirjaporto 1 kroon Rootsis ja üldse Põhjalas ning 1.30 krooni välismaale. Postkaardid, näiteks piltpostkaardid maksavad 85 ööri Põhjala piirides. Madalaim trükiste porto on 65 ööri. Tasu pakkide eest (kuni 1 kg) on 6.70 krooni.

Tasu sisse- ja väljamaksukaartide eest Rootsis ja Põhjalas tõstetakse 1 kroonile. Sissemaksud oma postzhiiroarvele ja zhireerimisel Põhjalas on endiselt tasuta. Andmeid muude tariifide kohta välismaale vahendab Post.

New York Timesis vaatleb vene ajaloolane Andrei Amalrik USA praegust välispoliitikat ja leiab, et ameerikased oma kergeuslikkuses ei märka või ei taha märgata venelaste maailmavallutamise plaane. Iseennast tahab aga jänki näidata ülimeeldivana, kusjuures tehakse rumaluseni ulatuvaid järeleandmisi. Amalrik ütleb oma artikli lõpus, et USA kohtleb N. Liitu väikese lapsena, keda ei või pahandada, kuna siis võib ta hakata karjuma.

— Mis sa sõge röögid, ehmatad maimukese ära!

Schlesinger ja Kissinger
Kaks kes vahetasid vaateid

WASHINGTON (VES) — Möödunud aasta 2. novembril kutsus president Gerlad Ford enda juurde kaitseminister James Schlesingeri ja ütles talle, et ta ei suuda kauem enam taluda tema ja Kissingeri vahelist tüli. President jatkas: üks kahest peab lahkuma ja ta on otsustanud, et lahkujaks olgu Schlesinger.

Et Schlesingeri vallandamine ei paistaks nii teravalt silma, teostas president samaaegselt mitmeid teisi muudatusi valitsuse ametikohtadel ning andis kohe seepeale pressikonverentsi, kus püüdis Schlesingeri vallandamisest teha mingikujulist rutiiniküsimust, mis tal aga kaugeltki ei õnnestunud.

Viimastel aastatel Schlesingeri ja Kissingeri vastuolu aina kasvas. Schlesinger suhtus detentesse skeptiliselt ja nõudis kindlat ja järeleandmatut seisukohta SALT läbirääkimistel. Kissinger toonitas detente vajadust. Schlesinger tavatses üteldа: "Henry on karm ja järsk igaühega, välja arvatud venelased."

Kuid mis puutub karmuse ja "sõjakusse" küsimusse, siis on mõnikord olukord olnud vastupidine Kissinger on tahtnud karmimat, Schlesinger pehmemat kätt. Näit. ameerika laeva "Mayagüez'i" kaaperdamise ajal Kissinger tahtis saata ameerika lennukid Kambodzhat pommitama, Schlesinger oli aga sellele vastu. Lähis-Ida kriisi ajal 1973 Kissinger kartis, et venelased võivad sekkuda ja nõudis karmi hoiatust venelastele. Schlesinger oli aga pidanud N. Vene rünnakut väheusutavaks. Pärast kriisi mõlemad hakkasid 5ksteist süüdistama Iisraeli mitteabistamises. Kissinger laskis jutu lendu, et Schlesinger olevat meelega aeglustanud relvaabi Iisraelile. Schlesinger seepeale ütles, et relvaveo aeglustajaks oli tegelikult riiklik julgeoleku nõukogu, mille esimeheks on Kissinger.

Kõige rohkem on mõlemad mehed pidanud sõnasõda venelaste küsimuses. Schlesinger tahab venelastega "rääkida" tugeva relvajõu toetusel. Kissinger eelistab aga läbirääkimisi.

Detente on üks tüliõun kahe mehe vahel. Kui Kissinger suutis Fordi mõjutada, et ta Solzhenitsönit vastu ei võtaks, kuna see rikub detentet, siis Schlesinger läks suure tõsilisunnooni AFL-CIO pidulikule lõunasöögile Solzhenitsönit austama.

Ajakirjanik Aaron Latham kirjutab ajakirjas "New York", et vaevalt ükski romaanikirjanik suudab luua kaht niivõrd antipoodset tüüpi, kui seda on Schlesinger ja Kissinger. Tõsi, mõlemad on juudid, kuid nad on kasvanud erinevates oludes. Kissinger on Saksamaa juut ja naturaliseeritud immigrant. Schlesingeri esivanemad pärinevad küll Austriast ja Venemaalt, kuid ta ise on juba teise sugupõlve ameerikIane, Ameerikas sündinud ja üles kasvanud. Kissinger, sünd. 1923 Fürthis, pidi koos vanematega 1938. a. Hitleri eest põgenema. Kissingerid asutasid kodu Washington Heightsis, New Yorgis, mis tollal oli suures ülekaalus juudi linnaosa. James Schlesinger, sünd. 1929, oli New Yorgis restoraatori poeg. Kui Henry mobiliseeriti sõtta, võis James rahulikult jääda New Yorki, et jatkata õpinguid Horace Mann elitikoolis.

Kuigi Henry ei ole just ortodoksjuut, on ta siiski juudi usku. James aga, olles 21-aastasena Eurooparelsil, vahetas juudi usu luteriusu vastu.

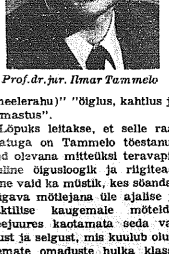
Harvardi ülikooli astus James 1946. a., Henry 1947. a. Mõlemad lõpetasid ülikooli ühel ajal. Harvardis oli tollal poliitiliste teaduste professoriks W. Y. Elliot, keda on nimetatud kõige veendunumaks "külmasõjalaseks". Henry Kissinger oli tema parim õpilane ja poolas ilgikaudu oma õetaja vaateid, kuid ta muutus vähehaaval ja järkjärgult hiljem. Eelmärgitud ajakirjanik oli külastanud prof. Ellioti, kes nüüd on 79 a. vana. Kuna ta on halva tervisega, ei saanud ta tema jutule, kuid professori poeg oli selgitanud ise vaateid ja seisukohti. Ta oli ütelnud: "Minu isa on raudne sõjakotkas, ta ei usu detentesse ja nõuab sõjalist valmisolekut." Küsimusele, kumba ta Kissingeri-Schlesingeri tülis eelistab, oli vastus: "Nüüd kindlasti Schlesingeri."

Pärast ülikooli lõpetamist Kissinger ja Schlesinger avaldasid poliitilisi teoseid. Nendes ilmnes esialgul Kissingeri karmim joon idavaenlase suhtes, ka nukleaarrelvade kasutamise võimalus. 1961. a. ilmus Kissingerilt teos "The Necessity for Choice", milles ta juba jutustas vaadete muutmise vajadust "olukordade mõjul" ja ütles, et ta on nüüd nukleaarrelvade kasutamise suhtes teisel seisukohal. Kui hiljem Washingtonis tekkis idakülsimuste ümber vaidlusi, siis Kissinger tugines vaadetele, mis ta avaldas raamatus "The Necessity for Choice", Schlesinger vaidles talle aga vastu nende vaadete abil, mis Kissinger esile tõi oma esimeses raamatus "Naclear Weapons".

Washingtonis liigub nüüd ringi nali: Schlesinger 1975. aastal võrdub Kissingeriga 1957. aastal.

A. Latham iseloomustab Kissingeri võitu Schlesingeri üle sellega, kuidas kantsler Matternich lõi liidu Napoleoni vastu ja ta kukutas. — Kuid Valge Maja puhatused ei tarvitse sellega lõppeda, ütleb ajakirjanik Latham, president Ford võib olla järgmine mees, keda vallandatakse — rahva poolt.

Üleelamise filosoofia

— *Prof.dr.jur. Ilmar Tammelo*

Möödunud aasta lõpuks ilmus praeguselt Salzburgi ülikooli korraliselt professorilt õigusfilosoofia, metodoloogia ja üldõpetuse alal Ilmar Tammelo'lt 267 lehek-ne raamat paljukõneleva tiitliga "Zur Philosophie des Überlebens" (Üle-elamise filosoofiast). Raamat on Austria ajakirjanduses kui ka teaduslikes ajakirjades saanud väga positiivse arvustuse osaliseks. Leitakse, et Tammelo kui moodsa õigusloogika pioneäre selle oma kõpse tööga nüüd astub ka õigusfilosoofiliselt väiksema eriharidusega intellektuaalsete tänapäevainimeste hulkade ette.

Märgitakse, et nagu selle raamatu sissejuhatusest juba selgub, on aruthus põhjustatud murest inimsoo tuleviku pärast.

Rahvusvahelist arengut tänapäeval silme ees hoides olevat raske end kaitsta lootusetusse sattumise vastu. Kuid Tammelo püüab neid asjaolusid esitada, mis ähvardavad mürgistada mõistlikke inimlikke lootusi ja võimalusi talutavaks edasipüüsimiseks ja üleelamiseks. Inimmene võib tema arvates ainult siis üle elada, kui ta end ise ületab, sellele vastavalt kõneieb Tammelo "transhumanismist". Meil ei tule lootust asetada materiaalse looduse valitsemisele vaid rohkem enda-iiletamisele ning oma sisima loomuse "talitsutamisele". Võimalusi selleks püüab Tammelo esitada kolmes lõigus, mis kriitiliu arvates kuuluvad oluliseima ja kaunima hulka raamatus: "tuleviku loodusõigus" "õiglus ja mõistlikkus (meelerahu)" "õiglus, kahtlus ja armastus".

Lõpuks leitakse, et selle raamatuga on Tammelo tõestanud end olevana mitteüksi teravapilguline õigusloogik ja riigiteadlane vaid ka müstik, kes sõandab sügava mõtlejana üle ajalise ja faktilise kaugemale mõtleida, seejuures kaotamata seda valgust ja selgust, mis kuulub oluliisemate omaduste hulka klassikalisis põhivoorusis: tarkust!

Seetõttu vääriks too uusim prof. Tammelo raamat kõigi vaimselt-intellektuaalselt otsiskievate eestlaste tõsist tähelepanu terves maailmas.

ILMAR ARENS

Tallinnas surl 6. jaanuarli keemiadoktor Hugo Raudsepp, sünd. 17. sept. 1900 Tänassilma valles Viljandimaal. Enne pensioneerimist oli ta Tallinna polütehnilise instituudi keemia professoriks.

Paul Feldman In memoriam

Paul Feldmani ootamatu lahkumine 10. jaanuaril Stockholmis oli shokiks tema perekonnale, koolivendadele ja lähematele sõpradele, sest tema vitaalne kuju ja hea rõõmsameelne vaimsus ei andnud vähematki põhjust ootamata lahkumiseks.

Paul Feldman sündis 23. juunil 1902 Viljandis, põiisest mulkide perekonnast. Ta sai hea keskkooli hariduse Viljandi Ühiskommertsgümnaasiumis, mille lõpetamise järele siirdus Tartu Ülikooli õppima majandusteadust. Kooliõpilasena võttis ta osa Eesti Vabadussõjast Viljandi Kaitsepataljonis. Üliõpilaspõlves astus ta varakult Korp! "Vironiasse", kus ta sai hea sõprusseltskonna ja sisselülituse meie selleaegsesse töusvasse majandusmeeste ringkonda. Nagu paljud meie selleaegsed noored, pidi ka P. Feldman otsima teenistust üiespidamiseks õppimise kõrval, töötades algul Eesti Panga Tartu osakonnas ametnikuna, kust varsti siirdus Tallinna Pikalaenu Panka prokuristina.

Eesti rahvulike suurtöästuste rajamisel 1935—1937 aastatel, kutsuti P. Feldman A/S Telliste Tehaste juhatuse abiesimeheks, milline ettevõte rajas kodumaal esimesedmoodsad tellisetehased ringahjudega Koplis, Aseris ja Pärnu lähedal. Samal ajal oli ta rakendatud kui kogeenud ja asjatundlik majandusteadlane A/S Kunstsarve Tehaste, A/S Diadomiti ja A/S Keskkassa juhatusliikmena.

PAUL FELDMAN

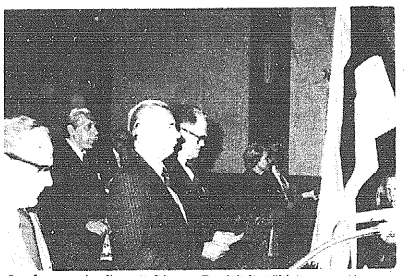
Paul Feldmani head isiklikud iseloomujooned — sõbralikkus, leplikkus, veendunud ausus, kuid ka sümpaatne käitumine, mida kroonis alatine lahkus, olid seiieks tõmbejõuks, et temast kujunes väljapaistev isiksus iseseisvusaegses Eesti tööstusiikus ja majandusiikus ekspansioonis. Ka meile koolivendadele jäi ta ikka samaks heaks sõbraks. Selle tulemuseks oli, et asutasime samal majandusiikul "gründertumi" ajajärgui Tallinnas Speditsioonifirma "Estonia-Hansa".

Paguluses alustas P. Feldman oma tegevust arhiivitöölisena Stockholmi Kaubandusülikooli juures, kust läks varsti Skandinaviska Banken teenistusse. Ta sürdus 1967. aastal pensionile, millist puhkeaega kasutas oma lemmikala öngespordi harrastamiseks Stockholmi saarestikus Djurö asuva suvekodu randadel.

Paul Feldmani varajane ja ootamatu lahkumine on jätnud tühja koha eesti ühiskonda. Ainult mälestus tema isiksusest katab järele jäänud asendamatust ja leinapisarad leinaval abikaasal, tütardel ja sõpradel ning Korp! "Vironia" liikmeskonnal siin Rootsis, Kanadas, USA-s ja Austraalias, kes leinalooris saadavad lahkunud kaasvenda igavikku.

Puhka rahus, mälestus Sinust ei kustu!

Ang. Ots

Suurkogunemise linna Baltimore Eesti Selts tähistas oma 40-aastast juubelit pidulika aktusega linna Eesti Majas. Külas oli ka E.V. esindaja Ernst Jaakson ja balti naabrite esindajad. Pildil vasakult Kaljo Popp, õp. R. Troost, Lindold Milles New Yorgist ja peakonsul Ernst Jaakson.

Majutus ESTO -76 puhul Baltimores

BALTIMORE (EPL) — Eesto 76 külaliste majutamiseks on leplngud sõlmitud kolme kesklinna luksushoteiliga, rea motellidega Baltimore äärelinnades (Beltway — ringtee läheduses) ja mitme suurema ülikooli ühiselamutega. Kuna Torontos suur arv eestlasi õehis sugulaste juures on Baltimores varutud hotellitubade arv tegelikult suurem kui see oli Torontos.

Südalinna hotellid on Holiday Inn, Lord Baltimore (kus asub Esto peakorter) ja Hilton. Kesklinna hotelilitoad on varustatud TV-ga, omaette vannitoaga jne., kusjuures hind kahele inimesele on 32 dollarit päevas, iga lisaisik 5 dollarit ekstra, lapsed aga tasuta, samuti auto parkimine (kui keegi selle USA-s peaks üürima). Holiday Innis on 250, Lord Baltimore hotellis 400 ja Hiltonis 500 tuba — need hotellid mahutavad kokku 4000 inimest.

Kõik hotellid on vahetus läheduses Baltimore'i "Civic Centerile", kus toimub enamus eestlaste üritusi (otse üle tänava). Samas asub ka teater (Morris Mechanic).

Äärlinna motellide majutusvõimeon 2000 tuba hindadega 14.50 kuni 27 dollarit ööpäevas. Motellid asuvad 4—8 miili kaugusel südalinnast, seega umbes 20—40 minuti sõidu kaugusel.

Ülikooli ühiselamusse võidakse mahutada kuni 6000 inimest. Peamiselt kahe-inimese toad (õhujahutusega) 7,5 dollarit ja ilma õhujahutuseta 5,5 dollarit ööpäevas. Reserveeritud kahe-inimese-tubades on lubatud õõbimine magamiskottides ka, lastele või sõpradele, neile ei varuta aga tekke, linu, käterätte jne. Ülikoolimajutused asuvad 3—8 miili kaugusel pidustuste asukohast (bussisõidud 15—46 minutit).

Majutuseks registreerimine peab toimuma 1. veebruariks 1976, kusjuures vastavaid registreerimisblankette saab Esto -76 Rootsi Komiteelt, Box 657, 101 29 Stockholm 1. Registreerimised tulevad saata täldetult aadressil: Esto -76 Housing Bureau, c/o Peeter Klik, 1601 South Road, baltimore, Md. 21209, USA.

Majatustoimkunna juhiks on noor energiline eesti arhitekt Peeter Klik, sündinud Saksamaal Geislingeni laagris (muide samas majas, kus elasid helilooja Valdeko Loigu ja suurpoeet Henrik Visnapuu). Peeter Klik on saanud kogu oma alg-, kesk- ja ülikooliharidUse USA's. Ta töötab praegu ühe kohaliku arhitektuurifirma abiprojekendina, olles samal ajal Baltimore Eesti Maja praegune esimees.

• Ameerikast

President Ford andis nõusoleku, et riikliku aatomienergia komisjoni asemel loodud energia uurimise ja arendamise administratsioon jatkab aatomirelvade valmistamist ja annab nad tasuta edasi kaitseuiristeerlumile.

Tööiasu alammäär tunnis on seaduse järgi 1. jaanuarist alates 3 doll. 30 centi farmitöölistel, majateenijatel, müüjatel äride ja veel real teistel tööaladel töötajatel, kokku enam kui 4 miljonil isikul USA-s. Vähemmaksmine on seaduse rikkumine.

USA kaubanduskoja arvates on tõenäoline, et 1976.a. kehtestakse USA-s palkade ja hindade kontroll, et pidurdada inflatsiooni. Senati pangandUskomitee aga on juba teatanud, et ta on kontrolli sisseseadmise vastu.

USA lennuvägi paigutas Floridas maakera orbiiti luuresatelliidi, mis on suuteline hoiatama N. Vene ja Puna-Hiina poolt USA peale lastavate rakettide saabumisest ette 30 minutit.

Esindajatekoja ja Senati mõlema rühma poolt on kokku leplitud, et asutatakse eravilisiline Instituut, kus kõigi teadusealade spetsialistid on valmis andma Kongressi liikmetele teaduslikku nõu otsustamisele tulevate küsimuste kohta.

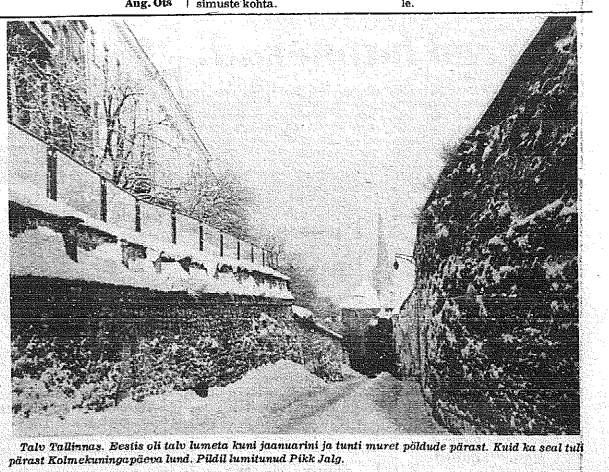
Kaitseminister Donald Rumsfield ütles esimesel Pentagonis korraldatud pressikonverentsil, et president Ford taotleb riigikaitse summade suurendamist järgmiseks eelarveaastaks. President soovib riigikaitseks 112 miljardi. 600 milj. dollarit.

Kaubandusministeerium ennustab, et kui kokkuvõttes on tehtud, siis USA väliskaubanduse ülejääk 1975.a. kujunes 11 miljardi 600 miljoni dollari suuruseks. 1974.a. oli 2,4 dollari suurune puudujääk.

Riiklik uurimiskomisjon viija väljaveo firmade poolt toime pandud kuritarvituste uurmiseks teatas, et viija kõrvaletoitmatmine ja halvakvaliteediiise viija väiismaale saatmine on eemale peletanud USA viija ostjad teistes riikides.

President Gerald R. Ford esitas Kongressile ettepaneku, laenata pankrotiohus olevale New Yorgi linnale 2 milj. 300 milj. dollarit kolmeks aastaks odava protsendiga, et linna hädast välja aidata.

Kohtunikest kossnev üleriiklik komisjon noorte isikute kuritegevuse uurimiseks esines ettepanekuga, et tuleb lõpetada kohtunike heatahtliikkus noorte seaduserikujate suhtes ja ka noori tuleb karistada vastavalt kuriteo raskusele.

Talv Tallinnas. Eestis oli talv lumeta kuni jaanuarini ja tunti muret põldude pärast. Kuid ka seal tuli pärast Kolmekuningapäeva lund. Pildil lumitunud Pikk Jalg.

†

Head lahkunud sõpra
Mehhaanik
Alexander Lootsman'i
mälestavad kurbuses
FRIEDRICH ADAMSON
abikaasaga
AUGUST NIITIM
abikaasaga
JÜRI ANVELT
abikaasaga
VOLDEMAR STRENTSE
ANTON SILBERBERG
ERICH ASPE

†

Valikselt lahkus meie armas ema, vanaema, õde ja meheõde
Eugenie Nurslandt
n-na Kaasik
Sünd. 22/6 1894
Surn. 18/1 1976
Mälestavad vaikses leinas
NIINA ja IVAR
DAG, BENGT
ANTONINA ja GEORG
SALME ja LIA

†

Armast tädi
Elvine Aasmäe'd
Surn. jaan. 1976 Kaberneemes
mälestavad
ROSHNE, MILANDA, EVALD,
HELMI ja HARALD
perekondadega Rootsis
ERICH, ELNA ja LEIDA
perekondadega Eestis
– – –
Puhka rahus kodumaa mullas!

†

Meilt võeti täna meie armas õde
Gerda I. Rosen
N-na Lemberg
Sünd. 31/5 1902
Hägersten 17. jaanuar 1976
Sügavas leinas
SELMA
perekonnaga Taanis
EDGAR
perekonnaga Kanadas
RALF
perekonnaga Eestis

Kui esineb surmajuhtum
Konsulteerige suurima usaldusega matusebüroot
Thure Söderquist
Begravnings &
Eldbegängelsebyrå
Mariatorget 1
116 48 Stockholm
Tel. 44 80 07, 44 80 98
Eriala:
Eestikombelised matusetalitused
Ööpäevane valvekord

Rikub
Alg. lk. 1

— See on vapustav, märgib suurleht Expressen oma kommentaaris, konstateerides, et mitte ainult kontakt perekonnaliikmete vahel ei ole võimatuks tehtud, vaid N. Liidus asuvat perekonna osa on taga kiusatud ka muul viisil, m.h. pr. Agapovi lahtilaskmisega tööl.

— See ei ole ainult ebanimlik ja julm kohtlemine. See on ühtlasi nedende lubaduste rikkumiseks, mida N. Liit andis Euroopa julgeolekukonverentsil Helsingis poole aasta eest, kus kõneldi just perekondade ühendamisest. Vastavaid palveid pidi käsitletama ruttu ja positiivses ning humaanses vaimus, ütleb Expressen, konstateerides: ". Liit on rikkunud kokkulepet".

– – –

Kellele. . .
Alg. lk. 1

Jonas Widgren on leidnud, et siiski on suhteliselt vähe naid küsimusi, mis eraldavad sisserändajaid enamusrahvusest. Ta usub, et efektiivseim viis vähemuste rakendamisel on nende esindajate võimalikult rohke kasutamine valimiste ettõõdes. Ja kui erakondades on rohkesti välismaalaste esindajaid, siis loomulikult kuulatakse ka nende arvamisi ja vajadusi. Widgren on optimistlikum kui Reinans rootsi erakondade lähenemisvõimaluste osas vähemusgruppidele. Nendel erakondadel, kes unustavad sisserändajad, võib see kalliks minna, arvab Widgren.

Reinansi arvates hääletavad umbes pooled soomlasist sotsiaaldemokraatidele, kuna nad töökohtadel kuuluvad ametiühinguisse. Nende hulgas on kindlasti protsentuaalselt rohkem kommuniste kui rootslaste seas. Taanlased, norralased, saksalased, inglased ja ameerikased moodustavad koos suure grupi, milline tõenäoliselt on kodanliku orientatsiooniga. Kuid sellest kõiges on teada väga vähe, kõik on ebakindel. Idarühkidest tulnud sisserändajad on kahtlemata vähem sotsialistlikult orienteeritud kui teised grupid. Jugoslaavia laste puhul on põnev näha, kuidas nad valivad erakonda. Võib uskuda, et neist enamus valib sotsiaaldemokraatlikult. Ka kreeklased võivad enamuses hääletada mõnele vasakpoolsele erakonnale.

Widgren ja Reinans on üksmeelsed, et esimesed valimised mitterootslaste osavõtul kujuneval põnevaiks.

†

Head sõpra, kolleegi, koolikaaslast
Laevamehhaanikut
Alexander Lootsman'i
mälestab
R. JÜRGENSON
– – –
Olgu rahu Sul maamullas!

†

Head perekonnasõpra
Alexander Lootsman'i
mälestab
ILLA PÄRG

†

Armast IV-nda lennu klassijuhatajat Kuressaare Gümnaasiumis
Eugenie Nurslandt'i
mälestavad kurbuses
ENDISED ÕPILASED
GÖTEBORGIS

13.000 kr . . .
Alg. lk. 1

Elli-Maria ja Priit Hallapi nimelisest fondist anti üks stipendium noorele flöödimängijale Liis Jaanivaldile 2.000 kr. suuruses.

Ühekordse stipendiumi sai ka Stockholmi Eesti Meeskoor, kellele kultuurikoondise kaudu annetasid 3.000 krooni äsja surma läbi lahkunud veterinaararsti Voldemar Mägi tütred Tiiu Mägi-Uesson ja Malle Mägi-Dailland isa mälestuseks, kes pikki aastaid kuulus meeskoori lauljaskonda.

Eesti Kultuuri Koondis on aastate jooksul välja andnud stipendiume ja auhindu kokku 61.000 krooni.

Küsimusele, kuivõtta need stipendiumid on oma otstarvet täitnud, vastab Eesti Kultuuri Koondise esimees Leonid Laid:

— Leian, et see on olnud otstarbekohane investeering. Eesti Kultuuri Koondise kultuuriauhind on täiendanud mitmel alal teiste institutsioonide poolt välja antavaid auhindu, seda eriti eesti keele arendajate osas. Stipendiumide kaudu omakorda on noored muusika- ja teatriharrastajad leidnud tee oma rahvuse juurde ja tunnetanud, et nende töö vastu on eesti poolel olemashuvi. See on inrustanud ka teisi valima sama teed, Meil on toredat järelekasvu. Tänavused viiulistipendiaadid teevad eriti röömu kui uus värske element meie muusikalises järelkasvus instrumentalistide poolel — tänu Alfred Pisukesele. (EPL/K)

– – –

Laulus . . .
Alg. lk. 1

Hõimukohtamine jätkus hiljem Piperska Murenis toimunud koosviibimisel 170 osavõtjaga. Soome laulukülalisi tervitas seal meeskoori juhatuse esimees Rein Tubin soome keelse sõnavõtuga. Ta tänas ka New Yorgist kohale saabunud solisti, pianist Maaja Duesbergi, kes mitmete esinemistega on võitnud erilise populaarsuse ka Rootsis.

Stockholmi Eesti Meeskoorile oli kontsert, arvult 97-es, ühtlasi uueks verstapostiks ajaloos, kuna koori dirigent Lembit Lettmaa vastavalt varem avaldatud soovile lahkub. Koori esimees rein Tubin pöördus tema poole südamlike tänusõnadega, avaldades lootust, et ta lahkumine ei ole lõplik.

Lõplik ei ole olnud nimelt koori esimese juhi Eduard Tubina lahkumine, kes nüüd on annud nõusoleku koori juhtimise ülevõtmiseks. Koori teiseks dirigendiks jääb nagu varem Rein Tubin, kes ühtlasi on koori esimeheks.

Lembit Leetmaad ja tema abikaasat austati illedega. soome külalis-te poolt tervitas ja tänas vastuvõtu eest Kansalliskuoro veteran Metsänheimo. (EPL/K/JR).

– – –

• *Leinateated*

Huntsville'is Kanadas suri 25. detsembril 1975 Edward John Poola, sünd. 10. augustil 1900 Pärnus.

Pärnus suri 9. oktoobril Maria Eier, sünd. 28. septembril 1886 Vändras.

Rootsis suri 26. oktoobril Leida Höjid, n-na Tamme. sünd. 6. detsembril 1886 Vändras.

Kui eesti koorilaul läks mööda sakslaste kooridest

Miina Härma elu ja töö juures on põhjust veelgi peatuda. Eelmises numbris märgitud mälestusbroshüüris (Artur Vahter — "Miina Härma") öeldakse, et Miina Härma segakoor, mis asutati 1894. a. Tartus, muutus mitte ainult Tartu, vaid kogu Eesti kunstiküpsemaks, professionaalseilt võimeilt kõige kõrgematesemelisteks kooriks. Eestlaste koori edukäik ja saavutused olid meelehärmaks sakslastele, sest seni domineerisid sellel alal ainult sakslased, kuna eestlastele vaadate vaaduti üle õla ning arvati, et nendest muusika alal palju loota ei ole. Kui Miina Härma koor hakkas tunnustust võitma, tekkis K. A. Hermanni "Postimehe" ja Tartus saksa ajalehe "Neue Dörptsche Zeitungi" vahel köva poleemika.

Saksa leht avaldas koori kontserdi kohta võrdlemisi mahateeva kriitika, leides selles duuri puudusti. Lehe sihilikkust näitas ka see, et selle kiirik pidas M. Härma orelimängugi madalaklassiliseks. Mängus puudunud rütmiline täpsus, temposid venitatud jne. Ometi enne seda M. Härma sai Leipzigis esinedes saksa arvustajatelt hiilgavaid arvustsi. Leipzigi "General Anzeiger" arvustaja. Ugland ütles muuhulgas: "Bachi fuuga . . . nõuab puhast ja ladust sõrmedel kärmust, mida neilu Hervann täiel mõõdul valitseb . . ." Leipzigi muusikaprofessor Vogel kirjutas: "Harva saavütavad naisekäed ja naisejalad instrumentide kuninganna käsitlemisel selise kindluse, nagu selle tõeliselt andeka naiskunstniku juures."

Tartu saksa lehe mahateegev kriitika kajastas tegelikult seda nördimust, mis ilmnes sealses saksa seltskonnas, nähes kultuuriliste positsioonide üha rohkemat ülemineku eestlaste kätte. Saksa lehele astus käredalt vastu K. A. Hermann, kes 26. jaan. 1896. a. kirjutas oma "Postimehes":

"Seesugune mõte on saksa lehe arvustajal, kes mitte märgata ei taha, et eesti lauljad oma värskete rikkumata häältega ja hoolsa õppimisega juba Jurjevis saksa laulukoorist mööda on jõudnud ja palju ilusamini laulavad kui need. Seep see asja jäme ots on, miks eesti kunsti mõnikord laidetakse, kus ta kiitust on teeninud "Neue Dörptsche Zeitungis" ei ole meie viimasel ajal muud laitust lugenud, kui sügisel prl. Tamme ja nüüd prl. Hermanni üle, kuna näituseks Ameerika juut Nikita oma hirnumisega ja prl. Lillian Sanderson, kel õieti häält ei olegi, vaid hää kool, sugugi laitust ei ole leidnud . . . Lydia Müller. kes ka eesti sugust on, aga end oma rahva sekka ei tunnista, ei leia tiigi laitust, veel vähem mõni muu laulja, kellel sagedasti puudulik hääl ja ka puudulik kool on."

ORELIPEDAALID PAELTEGA KINNI . . .

Miina Härma andis rohkelt orelikontserte linna- ja maakirikutes. Need äratasid erakordset tähelepanu, eriti maakirikutes, kus seni oli kuuldud vaid tagasihoidlike võimetega maaköstreid.

"Postimehele" kirjutati 1894. a. mais Pärnust, et sealne orel saanud Miina Härma (tookord Hermann) sõrmede all lausa uue kõla. "Kuhu jälvad oreli häälest ära iälnud hääled? Ja kuda nüüd pedaalid oma kohuseid täitsivad, ehkkõill enne kontserti huulda oli, et nad olla paeltega kinni seotud."

Maakirikutes ei olnud inimesed harjunud koraalide eelmängudega. Kui Miina Härma andis Hallistes kontserdi, oli Mihkel Lüdigi mälestuste järele keegi maamees ütelnud:

"Küll ta lõhkus seda orelit, ja vihastas, kuni viimaks õige viisi kätte sai: "Meil tuleb abi Jumalast".

KUIDAS SÜNDIS "TULJAK"

Sajandi lõpul Miina Härma käis rahvaviise kogumas. Ta rändas peagu kõik maakonnad läbi ja külastas isegi Kihnu saart, kuhu seni ühegi rahvaviiside otsija jalg polnud puutunud. Kogusummas oli ta üles kirjutanud 120 rahvaviisi. Oma koorilaulude loomisel (neid on üle 200) ta kasutas tihti ka rahvaviiside motiive. Sellesse sarja kuuluvad "Pidu hakkab", "Tuljak" jt. "Tuljaki" saamisloost jutustatakse broshüüris:

"Heiliooja tahtis kontserdil, mille ta korraldas lastepäevakodu asutamiseks, ette kanda lõbusamat rahvalaulu. Tal mõlkus meeles polkaviis, mida isa oli armastanud pulmades viiulit mängida, ja selle alusel kirjutas ta neljahäälse koorilaulu. Ta mängis laulu ühel koorliharjutusel ette ja palus lauljaid kaasa aidata teksti ieidmiseks. F. Karlson, kes sel ajal õppis Treffneri gümnaasiumis ja laulis kooris tenorit, võttis teksti kirjutamise endale . . . Ta võttis teksti aluseks oma ülikoolisõbra Andres Alveri äsja ilmunud luuletuskogust "Võhimõõgad" "Tõnni ja Manni kosja- ja pulmaloo" ning sobitas selle valmiskirjutatud muusikaga."

"Tuljaku" edu oli tohutu ja see on eesti lemmiklauluks jäänud tänaseni. Samuti kui 1500. a. loodud "Meeste laul", mille kohta broshüüri autor L. Vahter ütleb: "Tees ei ole kolmveerand sajandi jooksul oma mõjujõust midagi kaotanud ning on muutunud otse meeskooride hümniks." "Meeste laul" loodi tellimise peale ja selle kandis esmakordselt ette "Kalevala" kvartett.

MIINA HÄRMA INIMESENA

Miina Härma oli inimesena tagasihoidlik ja abivalmis. Kord oli ta kutsutud Tartu suurkaupmehe M. Jänese juurde külla. Jänes esines sageli kultuuritegelaste metseenina ning oli palunud ka Miina Härmat, et ta tema äris endale valiks kleidiriide. Miina Härma vastanud: "Mul pole ju kleiti vaja, näete, mul on kleit seljas. Aga kui te nii lahke olete, siis kinkige noorte muusikute õppeasutusele, muusikakoolile aknarulood."

Kunagi oli Miina Härmale langenud ühes naiste seltskonnas perenaise osa ja tal tulnud pidulaud korraldada. Miina Härma katnud laua lihtsate maatoitudega, kus ei puudunud koorega kartulid, silgud ja hapupiim.

Keegi tõusiklikum daam kohkunud pidulauda nähes: "Fuih, miiline maatoit!" Üks daamidest olevat koguni minestanud, nagu jutustab Miina kaasaegne Karoline Kink.

Miina Härma suri 16. novembril 1941. varsti pärast seda, kui nõukogude terror oli Eestis minema pühitud. Eesti Noorsoo Kasvatuse Seltsi Tütarlaste Gümnaasium Tartus, kus helilooja oli varem õpetajaks, kannab nüüd "Miina Härma nimelise Tartu 2. Keskkooli" nime. Enamlastel ei ole õnnestunud Miina Härmat kommunistiks tembeldada, kuid selle eest on nad, otsekui mõnituseks suurele a-rahvuslasele, Tartu lähedal loonud temanimelise kolhoosi . . . (Ajaratas/VES9

Ei ole mõtet joosta piletisabasse, kui pilet on õigel ajal ostetud
HUGO RAUDSEPPA "MIKUMÄRDI"
etendusele:
Stockholmi ABF-i Teatrisaalis
Sveavägen 41
Laupäeval, 31. jaanuaril kell 19
Pühapäeval, 1. veebruaril kell 17
Pühapäeval, 8. veebruaril kell 17
Piletite eelmüük Eesti Kultuuri Koondises, Eesti Majas, tel 08/11 31 16 ja Välis-Eestis, Lilla Nygatan 8, tel. 08/11 50 40.
Göteborgi Konserthoone Stenhammari
saalis, laupäeval 14. veebr. kell 19. Piletite ettetellimised tel. 031/29 01 54 ja 031/26 29 77.
Boråsi Engelbrekti Koolis
pühapäeval, 15. veebr. kell 15
Piletite ettetellimine tel. 033/12 83 52.

Agitaatorid Prantsuse sõjavägedes

PARIIS (ME) — Prantsuse sõjavägi ei ole pidanud võitlusi viimase 14 aasta jooksul. Nüüd selgus, et sõjaväes töötab eriline agitaatorite aktiiv, kes äsjatavad sõdureid ülemuste vastu üles.

Nad seletavad, et sõjavägi on kapitalistlik igand ja Portugali eeskujul tuleb sisseseada auastamete asemel tiitel seltsimees. Sõjaväes võeti ette suured puhastused ja rida agitaatoreid vangistati. Peaminister andis puhastustest aru parlamendis.

ÜLEMAAILMSETELE EESTI PÄEVADELE SÕITJAILE

Neile, kes on huvitatud ulatuslikumast tutvumisest Ameerika Ühendriikidega ja selle lähemate naabritega, on eestlaste turismi keskuse poolt New Yorgis — Estotour Associates — kavandatud rida pikemaid ringreise. Lähemad üksikasjad tänase lehe artiklis, leheküg 3.

Täiendavaks andmeks ja eelregistreerimiseks pöörduda aadressil: ESTOTOUR ASSOCIATES, 430 East 58 th Street, c/o Valfried Siirak, New York N.Y. 10022, USA.

Eesti Laenu-Hoiu Ühisuse soodustus EPL tellijatele

Nagu varem teatatud, on Eesti Laenu-Hoiu Ühisuse liikmetele ka tänavu kohaldatud tellimissoodustus Eesti Päevalehe tellimisel nendele liikmetele-hoiukonto omanikele, kel 31. detsembril 1975 oli Stockholms Sparbankeni hoiuarvel vähemalt 2.500 krooni (leibkonna kohta saab ainult üks perekonnaliikmeist soodustuse). Soodustus on kr. 30:— suurune ja see arvestatakse hoiukonto omaniku kasuks, kui alloleva kupongi täidetult saadate Eesti Laenu-Hoiu Ühisusele hiljemalt 1. veebruariks. Kupongile tuleb lisada vastava tellimisraha sissemaksu kviitung või originaalis või fotostaatkoopias.

Saata: Eesti Laenu-Hoiu Ühisusele, Box 16 318, 103 26 Stockholm

Hoiukonto omaniku nimi. . . . . .

Sünniaasta . . . . . .

Hoiukonto nr . . . . . .

Tänav. . . . . .

Posti nummer. . . . . .

Koht. . . . . .

Eesti Päevalehe tellimiste eest tasutud kr . . . . . .

Lisa: posti või tellituse kviitung: . . . . . .

Vaba eestlaskonna informatsioonileht

EESTI PÄEVALEHT

Ilmub kolmapäeviti ja laupäeviti

Arstide koguteos

Äsja ilmus Malmös ingliskeelne koguteos "Annals of Estonian Medical Assosiation, 1975", mis sisaldab arstiteaduslikke artikleid 18 eesti arstilt. Artiklid hõlmavad väga erinevaid arstiteaduslikke teemasid. Autorite vanus kõigub 75 ja 35 aasta vahel, nad on oma teadusliku hariduse saanud mitmesugustes ülikoolides üle kogu maailma, alates Tartu ülikoolist ja lõpetades Torontoga (ülikooli lõpetanuid on ka Uppsalast, Stockholmist, Göteborgist, Bonnist, Helsingist, Frankfurtist ja Kielist). Samuti üle kogu maailma asuvad arstide praegused töökohad.

Teose tekkimisloo kohta kirjutab Rootsi Eesti Arstide Seltsi esimees Jaan Novek muuseas:

"Eesti arstid ja hambaarstid, kokku umbes 500, on vabas maailmas avaldanud üle tuhande eriartikli. See selgus 1972 Torontos Ülemaailmse Eesti Arstide-Hambaarstide Ühingu asutamisel. Koguteose idee tuli, kui minu kätte sattus samal päeval kolm arstiteaduslikku ajakirja, kus kolm eesti arsti oli avaldanud kolm artiklit kolmel eri maal ja kolmes eri keeles. Miks mitte osa artikleid koostada koguteoseks?"

Koguteos on pühendatud kõikide eestlaste Alma Materile, Tartu Ülikoolile, kus õpetasid taolised maailmakuulsusega arstiteadlased nagu embrüoloogia isa Karl Ernst von Baer, kuulsa anatoomia õpiku autor August Rauber ja Ludvig Puusepp, üks neurokirurgia pioneere. Peale selle on teos pühendatud autorite õpetajatele, ükskõik kus maailmakaarres.

Mittearstiteaalase vaatekohalt on kõige huvitavam arsti ja teaduseajaloolase Dr. Ilo Kähina artikkel teadusliku farmakoloogia sünnist. Selle teadusharu "isaks" peetakse üldiselt Tartu ülikooli professorit Rudolf Buchheimi, kes töötas siin 1847—67 ja asutas Tartusse farmakoloogia laboratooriumi. 1854—56 avaldas ta teose "Lehrbuch der Arzneimittel", milles ta kirjeldas eri ravimite mõju inimorganismile, seda mõju ührlasi ka põhjendades. Lisaks sellele on ta avaldanud sadakond artiklit.

Buchheimi kuulsaim õpilane oli Oswald Schmiedeberg, sündinud Lätimaal, kes töötas Tartus professorina 1868—72, avaldades oma maailmakuulsa uurimuse muskariini üle. Ta oli hiljem professoriks Strassbourgis ja tema õpilased rajasid kõikjal aluse teaduslikule farmakoloogiale. Schmiedeberg! tähtsust teoreetilises arstiteaduses on võrreldud Karl Ludwigi ja Robert Kochi tähtsusega, ta oli mitmete ülikoolide audoktoriks. Oma puhkused veetis Schmideberg Eestis Permiskülas, kuhu ta vanemad Lätist oli kolinud. (EPL/AI)

———

Sydneys Austraalias suri 26. novembri 1975 Nordon Preis, sünd. 20. märtsil 1920 Narvas.

Eestis suri 7. detsembril Maria Marandi, n-ka Michelson ja maeti 13. dets. Põltsamaa kalmistule. Kadunu oli sündinud 30. mail 1895.

USA-s suri Vilma Heinsoo.

Orangeburgis New Yorgi osariigis suri 10. jaanuaril prof. dr. jur. Nikolai Maim, sünd. 26. veebruaril 1884 Tartus.

Tallinnas suri 25. detsembril arhitekt Karl Tarvas, (end. Treumann) sünd.a. 1885 Tallinnas.

Fantoom

Televisioonipramm

TV Onsdag

Skol-TV:
9.00 Slöjd. Färg. 3. Textilslöjd på högstadiet.
9.29—9.40 **Kika-digga-ding.** Färg. 5. Sångens makt.
9.45—10.05 **I Latinamerika.** Färg. 3. Hoppet dör sist.
10.10 Skeppet. Färg. 2. Resan till skräcklandet.
10.25—10.55 **Vårdkunskap: Ett samtal betyder så mycket.**
12.00 Plast. Färg. 1. Tillverkning och provning.
12.20 **Filmkunskap.** 3. Dokumentärt — sant?
12.45—13.05 **Socialkunskap: Problem i välfärd.**
16.30—17.00 **Halvfem.** Färg. Nu skall vi titta på grisen. Bod. På flygplatsen.
17.55 **Meddelanden.**
18.00 **TV-nytt, väder.**
18.05 **Bakom kulisserna.** Färg. Rundvandring på BBC.
18.30 **Sveriges magasin.** Färg.
19.30 **Flärd.** Färg. Dragspelets ljuviga toner. Medv. Elsie Höök, Bertil Norström, Erik Frank och Janne Lindstedts orkester.
20.00 **Fokus.** Färg.
20.30 **Hela kyrkan sjunger.** Färg. Lovsånger, psalmer och visor med församling, kör och orkester från Pingstkyrkan i Umeå.
21.00 **Aktuellt, väder.**
21.30 **TV-nytt.**
21.35—22.30 **Secret service.** Färg. Det tredje programmet om stormäktens underrättelsetjänster handlar om det brittiska Secret Intelligence Service, som har en nästan 400 år lång historia.

TELEVISION 2

17.25 **TV-nytt, väder.**
17.30 **Barbapapa.** Färg.
17.35—18.00 **Sagostund.** Färg.
19.29 **Regionala nyheter.**
19.30 **Rapport med väder.**
20.00 **Raskens.** Färg. Andra delen: Hur Rasken blir botad som han är sjuk till och hur Ida blir både ledsen och glad.
Medv. Curie Nordwall, Sven Wollter, Viveka Seldahl, Martin Bergren, Evert Lindkvist, Rune Turesson, Micha Gabay, Benny Breimar m fl.
21.00 **Chile, Chile solidaritet!** Om förtrycket i Chile, kampen mot fascismen, och de svenska solidaritetsaktionerna för Chiles folk.
21.45 **Kvällsöppet.** Färo. Åke Wilhelmsson.
22.30—22.35 **TV-nytt, väder.**

TV Torsdag

Skol-TV:
9.00 Slöjd. Färg. 4. Trä och metallslöjd.
9.29 **Skeppet.** Fär. 2. Resan till skräcklandet.
9.45—10.00 **Ute i världen — Turkiet.** 2. Två barn, en dag i Istanbul.
10.10 **På Gotland och Öland.** Tjelvars öar.
10.30—10.45 **Förskoleprogram: Om — tet — nyårsfesten.** Färg.
Skol-TV:
12.00 **Vad vet vi om de utvecklingsstörda.**
12.10 **Filmkunskap.** 3. Dokumentärt — sant? Textat.
13.35—13.55 **Fyra epoker — fyra miljöer.** 2. Renässansen.
14.00 **Vårdkunskap.** Psykiatrisk vård.
14.20—14.45 **Förskoleprogram: Om — tet — nyårsfesten.** Färg.
16.30—17.00 **Halvfem.** Färg. Grodans nya fabler. Vargen och storken. Vargen och lammet.
17.55 **Meddelanden.**
18.00 **TV-nytt, väder.**
18.05 **Ticko, 6 år.** Färg.
18.30 **Sveriges magasin.** Färg.
19.30 **Expedition Centralafrika.** Färg. Svenska naturfilmare följde floden Uarra i Centralafrika till salinan, en saltgrop som elefanter grävt fram.
20.00 **De lyckliga lottade.** Färg. Serie av Norman J. Crisp och Luanshya Greer. Första delen: Bröllop. Regi: Göran Stangertz.
I rollerna: Ove Tjernberg, Inga Landgré, Per Mattsson, Lars Hansson, Ann Zacharias, Georg Rydeberg, Karl-Magnus Thulstrup, Ingalill Söderman m fl.
20.45 **Frimärken berättar.** Färg.
20.50 **Bilder ur livet: Tio minuter om mönstring.** Färg. 1. Om hur unga män tas ut till tjänstgöring i det svenska försvaret.
21.00 **Aktuellt, väder.**
21.30 **TV-nytt.**
21.35 **Nummerlotteriet.** Färg. Sven Lindahl leder dragningen.
21.45—22.15 **Sportextra.**

TELEVISION 2

17.00 **Förskoleprogram: Om — Chau och buffeln.** Färg.
17.25 **TV-nytt, väder.**
17.30 **Barbapapa.** Färg.
17.35 **Sagostund.** Färg.
18.00 **Dokument utifrån: Efter Vietnam — vadå?** Färg.
18.30 **Forsommar.** Textad repris. Färg.
19.00 **Slalom.** Färg. De alpina OS-åkarna med Ingemar Stenmark i spetsen.
19.29 **Regionala nyheter.**
19.30 **Rapport med väder.**
20.00 **Dokument utifrån: Efter Vietnam — vadå?** Del 2. Färg.
20.30 **Idolerna.** Färg. Ishockeyspelarna Roland Stoltz och Börje Salming. Värd: Bengt Bedrup.
21.00 **Hårda bandage vid Vättern — en sjuk historia?** Om hur en länsgrän hindrar 11 000 människor från att få sjukvård vid närmaste lasarett.
21.30 **Vardagsliv i Sovjet.** Färg. Introduktion till den ryska nybörjarkursen.
21.40 **Kvällsöppet.** Färg. Åke Wilhelmsson.
22.25—22.30 **TV-nytt, väder.**

TV Fredag

Skol-TV:
9.00 Mecka — en pilgrimsfärd till den heliga kaaban.
10.00 **Switch on 18.**
10.10—11.00 **Filmkunskap.** Färo. 4. En kortfilm: Ska vi gå hem till dig eller till mig eller var och en till sitt?
11.50 **Bitte 2.** Färg.
Skol-TV:
12.00—12.15 **Ute i världen — Turkiet.** 2. Två barn, en dag i Istanbul.
12.20 **Vårdkunskap.** Barnsjukvård.
12.45—13.05 **Kika-digga-ding.** Färg. 5. Sångens makt.
13.35—13.55 **Vid Medelhavet.** 3. Bondby.
14.00—14.20 **Appell och dokument.** 2. Kriget som motiv.
14.30—14.50 **Socialkunskap: Problem i välfärd.**
16.30—17.00 **Halvfem.** Färg. Sagor från en trädgård. Grekiskt skuggspel.
17.25 **Tapahtumia.** Aktuellt magasin för finskspråkiga.
17.55 **Meddelanden.**
18.00 **TV-nytt, väder.**
18.05 **Hälsingebilder.** Färg. Värkänning.
18.30 **Sveriges magasin.** Färg.
19.30 **Fler kvinnor i politiken.** Färg. Om nomineringarna inför -76 års val inom det socialdemokratiska partiet. Reportage från Sundsvalls kommun och Stockholms stad samt medv. av prof. Jörgen Westerståhl, Ulla Lindström och Margaretha Persson. Ulla Sallert sjunger och Ewert Karlsson (EWK) tecknar.
20.00 **265 000 ton.** Färg. Supertankern — det största rörliga föremål människan byggt. Hur blir den till, har den någon framtid?
20.50 **Konstverk berättar: Skånemålaren Gustav Rydberg.** Färg.
21.00 **Aktuellt, väder.**
21.30 **TV-nytt.**
21.35—23.00 **Din nästas hustru,** amerikansk långfilm från 1940. Regi: Garson Kanin.
I rollerna: Carole Lombard, Charles Laughton, William Gargan, Frank Fay, Harry Carey, Janet Fox.

TELEVISION 2

17.25 **TV-nytt, väder.**
17.30 **Barbapapa.** Färg.
17.35 **Sagostund.** Färg.
18.00 **Baletiskorna.** Del 4. Färg.
18.30 **Spotlight: Cat Stevens i månskuggan.** Färg.
19.29 **Regionala nyheter.**
19.30 **Rapport med väder.**
20.00 **Svenska ords saga.** Färg. VI: Ladan. En revy från 1966—67 med Hasse Alfredson, Tage Danielsson, Fatima Ekman och Gösta Ekman.
21.00 **Fredagsdeckaren: Engeln.** Färg. Kvällens avsnitt heter Rocken. Manus: Allan Edwall. Regi: Hans Iveberg.
Medv. Allan Edwall, Arne Ragneborn, Ulf Palme, Hjördis Petterson, Fredrik Ohlsson, Lauritz Falk, Sven Holmberg, Frank Sundström, Arne Källerud, Lena-Pia Bernhardsson, Asa-Lena Hjelm.
22.20 **TV-nytt, väder.**
22.25—23.25 **Nuer-folket.** Färg. Den kände och Oscarbelönade dokumentärfilmaren Hilary Harris bodde 1968 en längre period tillsammans med nuer-folket i en isolerad del av Etiopien.

TV Lördag

8.55 Por favor 3. Färg.
Suomenkielisel ohjelmat:
Finskspråkiga program:
9.30 **Tapahtumia.** Aktuellt magasin för finskspråkiga.
10.00 **Palapala: Papukaija.** Väri.
Bit för bit: Papegoja. Färg.
10.10—11.00 **Laulun Laaja kotimaa II.** Väri.
Sångens vidsträckta hemland **II.** Färg. Bilder från Rådskarelen. .
16.55 **Por favor 3.** Färg.
17.25 **Aktuellt i veckan.** Textat. Färg.
17.55 **Helgmålsbön.** Färg. Från Köpings kyrka i Västmanland.
18.00 **TV-nytt, väder.**
18.05 **Meddelanden.**
18.10 **Den australiska arken.** Färg. De mest kända arterna från Australien är pungdjuren. Och det finns mer än 125 olika arter av dem.
19.00 **Från A till O.** Färg. En resa orden runt med Birgitta Andersson och Bert-Ake Varg.
19.30 **Emil i Lönneberga.** Färg. 11. Sugga är också galen!
20.00 **The Superstars — Europafinal.** Färg. **Presentatörer: Lars-Gunnar Björklund och Bo Hansson.**
21.00 **Aktuellt, väder.**
21.30 **TV-nytt.**
21.35 **The Superstars — Europafinal, forts.** Färg.
22.00 **Kojak.** Färg. Telly Savalas som kriminalkommissarie Theo Kojak vid New Yorkpolisen.
En affärsman hittas död efter en brand på sitt kontor och det gäller för Kojak att bevisa att den dödes vän och kompanjon kan ha varit inblandad — trots att affärerna gick lysande.
22.50—23.30 **Efter min näbb.** Färg. Björn J:son Lindh, flöjt. Oscar Hedlund lyssnar.

TELEVISION 2

13.00 **Kvällsöppet.** Färg.
14.00 **Stjärnorna blicka ned.** Del 3. Färg.
15.00—15.40 **Mitt Sunrise.** Färg.
16.00 **Invandrar-dags på grekiska.**
16.45—16.55 ca **Anslagstavlan på grekiska.** Färg.
17.25 **TV-nytt, väder.**
17.30 **Ordförrådet.** Färg.
Medv. Ingvar Kjellson, Carl-Gustaf Lindstedt, Stig Grybe och Fredrik Ohlsson. Berättare: Inga Gill.
17.50 ca **Tillsammans med John,** 7 år. Färg.
18.00 **Lördags.** Färg. Kan man vara kär när man är 10 år?
18.30 **Cirkus Sudapest.** Färg.
19.30 **Rapport med väder.**
20.00 **Romexpressen,** engelsk långfilm från 1932. Regi: Walter Forde.
I rollerna: Esther Ralston, Conrad Veidt, Joan Barry, Harold Huth, Cedric Hardwicke.
21.15 **Gary Engmans program.** Färg. Svenska bilder med konstnär Sven Ljungberg, författare unnar Ohrlander och fotograf K.W. Gullers.
22.00 **För sista gången igen.** Fem sånger om ett aktuellt ämne. En film av Jänny Björskog och Per Åsplund.
22.25 **Godisarnas filmfest.** Färg. Varför görs det inga roliga filmer numer, undrar godisarna Tim Brooke-Taylor, Graeme Garden och Bill Oddie.
22.50 **TV-nytt, väder.**
22.55—23.25 **Hem till kåken.** Färg. Engelsk komediserie i fängelsemiljö. Del 2.
I rollerna: Ronnie Barker, Brian Wilde, Fulton Mackay.

———

USA-s suri 31. detsembril Aleksei Kaup, sünd. 9. dets. 1910.

Buffalos, USA-s suri 24. detsembril Johanna Kings, sünd. 13. juulil 1894 Narvas.

Chicagos suri 26. detsembril Minna Liiv, sünd. 29. märtsil 1889 Eestis.

Rootsi leht kiriku oludest Baltikumis

LINKÖPING (EPL) — Pealkirja all "Kirik tänapäeva Baltikumis" on kirikuõpetaja Harald Tigerström Linköpingist kirjutanud plekam artikli ajalehele "Östgöta-Correspondenten" milles ta muuseas ütleb:

"Endised Balti riigid moodustavad N. Liidus ainsa osa, kus läänekirikud domineerivad (luterlus ja katoliiklus). Eestis on praegu u. 250 000 (organiseeritud) luterlast, 144 kogudust 100 õpetajaga ja 35 jutlustajaga, sellele lisaks umbes 50 000 ortodoksi ja 100 000 baptisti. Koguduste liikmete ja õpetajate arvus on näha pidevalt selget tagasiminekut.

Kirikud N. Liidus peavad rasket võitlust kommunistiliku rezhiimi vastu, mille lõppsihiks on usu hävitamine ja mis lubab usulist tegevust ainult kirikuruumis, keelates sel osa võtta ühiskondlikust tegevusest ja harrastada usu tutvustamist lastele ja noorsoole. Partei poetab oma agente kogudustesse, kes esitavad kaebusi õpetajate ja kogudusliikmete peale. See tekitab umbusku ja kindlusetust usklike hulgas, pstühilisi kannatusi. Teoloogiline kirjandus puudub, õpetajate ja jutlustajate ettevalmistus toimub õhtuti ja nädalajõppudel, sellest võtab Eestis praegu osa u. 20 meest ja 10 naist.

N. Liidus suleti või lammutati aastatel 1959—64 50 % maa 20 000 kirikust. Tallinnas on avatud 5 protestandi kirikut, Niguliste kirik on muuseum ja rootsi kirik spordihalliks. Uusi kirikuid juurde ei ehitata, kuigi kasvavad linnad seda vajaksid. Klaipedas Leedus karistati rangelt isikuid, kes tahtsid uut kirikut ehitada, majast tehti muusikahall.

Selle rahtust tekitava olukorra kohta on katsutud anda informatsiooni lääne suunas ja selle kaudu mõjutada N. Liidu valitsust. A. Solzhenitsön ja A. Sahharov on tähelepanu juhtinud kiriku kannatustele, neli eestlast kirjutas aasta eest LRO-le ja nõudis eestlastele enesemäärmise õigust ("the right of the Estonian nation of selfdetermination"). Nad riskeerisid sellega saada raskelt karistatud. (mis vahepeal on toimunud).

Rootsi rahvas on varem ägedasti protesteerinud välgvalla ja rõhumise vastu kogu maailmas. Kas võiks loota samale reaktsioonile Baltikumi puhul, mis ju linnuteed pidi on Rootsile nii ligidal? Kas ei peaks Rootsi peaminister ja peapiskop avaldama survet valitsusele Moskvas, et välja võidelda kergendusi nendele gruppidele, kes praegu N. Liidus võitlevad vabaduse ja inomõiguste eest? Sacharov oma Nobelikõnes — mida ta abikaasa ette kandis — ütleb muuhulgas: "Helsingi konverentsi protokoll nõuab valmset vabadust. N. Liidus kiusatakse tänapäeval tuhandeid nende veendumuste pärast — see toimub nlihästi õigusliike kui mitteõiguslike instantsi-de poole. Neid kiusatakse taga nende usu tõttu ja sellepärast, et nad soovivad oma lapsi kasvatada usklikus vaimus. Ning selle tõttu, et nad levitavad usulist kirjandust." (EPL/AI).